

# Stenogrammid

## XIII Riigikogu, V Istungjärk, täiskogu korraline istung

Teisipäev, 17.01.2017, 10:00

Toimetatud

10:00 Istungi rakendamine

1. 10:01 Peaministri ülevaade teadus- ja arendustegevuse olukorrast ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas

2. 12:21 Ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (315 SE) esimene lugemine

3. 12:35 Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse, millega tugevdatakse parlamentaarset kontrolli, eelnõu (313 SE) esimene lugemine

10:00 Istungi rakendamine

### 10:00 Aseesimees Enn Eesmaa

Austatud Riigikogu! Lugupeetud külalised! Tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu V istungjärku 2. töönädala teisipäevast istungit.

Lugupeetud kolleegid, nüüd on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Sellist soovi ei ole. Sel juhul teeme palun kohaloleku kontrolli!

#### Kohaloleku kontroll

Istungist võtab osa 80 rahvasaadikut, puudub 21.

---

### 1. 10:01 Peaministri ülevaade teadus- ja arendustegevuse olukorrast ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas

#### 10:01 Aseesimees Enn Eesmaa

Tänane esimene päevakorrapunkt on peaministri ülevaade teadus- ja arendustegevuse olukorrast ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas. Lubage mul tutvustada selle päevakorrapunkti menetlemise korda. Esmalt on peaministri ettekanne kuni 30 minutit ja seejärel küsimused. Iga Riigikogu liige võib esitada ettekandjale ühe suulise küsimuse. Pärast seda on läbirääkimised, kus võivad sõna võtta üksnes fraktsioonide esindajad. Ma palun nüüd kõnetooli ettekandeks peaminister Jüri Ratase!

#### 10:02 Peaminister Jüri Ratas

Austatud Riigikogu aseesimees! Austatud Riigikogu liikmed! Head külalised ja teised tänase päevakorrapunkti jälgijad! Lubage mul anda ülevaade teadus- ja arendustegevuse olukorrast ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas.

Austatud Riigikogu! Eesti teadus- ja arendustegevuse valdkonnas on läbi aastate olnud keskne teema ülikoolide ja teiste teadusasutuste ning ettevõtjate parema koostöö saavutamine. Selle juures mängib olulist rolli eri asutuste koordineeritud koostöö ning laia, avara pildi nägemine. See on ka ametis oleva valitsuskoalitsiooni jaoks prioriteetne valdkond, kus tuleb kindlasti edasi minna. Eesti majandusarengu eeldus on ettevõtlussektori teadusmahukus. Mida see tähendab? See tähendab keerukamaid tooteid ja teenuseid, mis aitavad paremini konkureerida rahvusvahelisel turul ning loovad suuremat lisandväärtust ja loovad ka töökohti.

Erasektori tellimusel või erasektoriga koostöös toimuva teadus- ja arendustegevuse osatähtsus peab kindlasti suurenema ja see on olnud ka, ma julgen öelda, kõikide valitsuste ja Riigikogu prioriteet. Üks võimalus on kasvatada teadus- ja arendustegevuse riigipoolset rahastamist. Tulemusliku teaduskoostöö

alus on rahastamise stabiilsus, aga vähem oluline ei ole, et eesmärgid on selgelt kokku lepitud. Rakendusuuringute ja innovatsiooni vundament on tippteadus. Eestis tehakse kvaliteetset, maailmatasemel teadust. Meie inimeste teadusartiklite arv tippajakirjades on üha kasvanud. Maailma kõige mõjukama teaduse tsiteerimise indeksi Web of Science'i andmetel avaldasid Eesti teadlased üle-eelmisel, 2015. aastal ligikaudu 2700, täpsemalt 2698 arvestatavat artiklit. Kindlasti ma tunnustan Eesti teadust ning asjaolu, et OECD andmetel jõuab maailma 10% enam viidatud artiklite hulka 13,5% Eesti teadlaste artiklitest. Maailma keskmine on ca 10%.

Publikatsioonide arv ja kvaliteet on olulised. Need on väga olulised, kuid mitte ainsad näitajad, mille järgi mõõta meie teadlaste panust. Riigi arengu seisukohalt on tähtis, et teadussaavutused annaksid panuse ühiskonna probleemide lahendamisse ning et teadlased tutvustaksid oma seisukohti laiemale avalikkusele. Riigile oluliste suurte otsuste tegemisel, olgu selleks sääraseid ehitusprojektid nagu Rail Balticu ehitamine, integratsiooniprobleemide lahendamine või rahvastiku tervise poliitika, peaks enam kõlama nende valdkondade teadlaste seisukohad. Ainult nii saame kujundada mõistlikke otsuseid, mis põhinevad reaalsel uuringutel ja faktidel.

Me elame kaasa, kui meie sportlastel läheb maailmaareenil hästi, kui nad pääsevad parimate hulka. Me teame meie tippsportlasi nime pidi väga hästi, meedia teeb nad kiiresti tuntuks. Kordades vähem teame aga maailma parimate hulka kuuluvatest Eesti teadlastest. Teadus tuleb kindlasti tuua inimestele ja ühiskonnale palju lähemale. See on väljakutse teadlastele, auväärt Riigikogule, valitsusele ja poliitikutele laiemalt, ajakirjanikele ja üldse meediale, aga ka igale Eestimaa inimesele.

Eesti teaduses on viimase kümne aastaga toimunud kiire positiivne areng. Üks edu põhjus on tihe koostöö Eesti teadlaste ja maailma parimate uurimiskeskuste vahel. Oleme jõudnud, võib julgelt öelda, juhtivate teadusmaade hulka. Maailma juhtiva teadusajakirja Science toimetajate kolleegium valis eelmise aasta lõpus Eesti Biokeskuse teadlaste osalusel ajakirjas Nature ilmunud uurimuse 2016. aasta kümne tähtsaima teaduslähimurde hulka. Selle mõjuka artikli autorite hulgas olid Eesti teadlased Lauri Saag, Mari Järve ja Monika Karmin koos teadlastega teistest ülikoolidest, näiteks Harvardist ja Cambridge'ist.

Austatud Riigikogu! Mahukaima osa teaduseelarvest moodustavad uurimistoetused ja teadusasutuste baasfinantseerimine. Neist esimene on konkurentsipõhine, teine aga teadus- ja arendusasutustele nende eesmärkide täitmiseks riigieelarvest eraldatud mittekonkurentsipõhine rahastamisviis. Nii me tagame teadustegevuse vajaliku järjepidevuse ja ka paindlikkuse. Oleme otsustanud suurendada teaduse baasrahastamise osakaalu 50%-ni. Praegu on baasrahastamise ja projektipõhise rahastamise suhe ca 30% ja 70%. Lisaks on valitsusliit otsustanud doktorantide stipendiumideks alates 2018. aastast eraldada 9 miljonit lisaeurot.

Loomulikult on raha jagamisest märksa olulisem selle sihipärane kasutamine. Iga lisasent, iga lisaeuro peab toetama uut kvaliteeti Eesti teaduses ning suurendama teadus- ja arendustegevuse sotsiaalmajanduslikku mõju. Riik on teinud ja teeb edaspidi teadusesse suuri investeeringuid, ennekõike Euroopa Liidu struktuurifondide toel. Näiteks aastatel 2008–2015 investeeris riik teaduse tippkeskustesse kokku 46,5 miljonit eurot. Nende hulgas olid näiteks keemilise bioloogia tippkeskus ja kultuuriteooria tippkeskus. Aastatel 2016–2022 toetab riik teaduse tippkeskusi 41,2 miljoni euroga. 2016. aastal kinnitas eelmine valitsus ASTRA investeeringute kava, mille järgi rahastatakse seitset teaduse ja kõrghariduse taristuprojekti 54 miljoni euro ulatuses, sh näiteks Tartu Ülikooli IT-keskuse ja Eesti Kunstiakadeemia uue õppehoone rajamist.

Teadlased on teinud häid valikuid, leides olulisi uurimisküsimusi, ning Eestis on tekkinud tugev teaduskultuur. Näiteks akadeemik Richard Villems on loonud molekulaarbioloogia koolkonna ja andnud suure panuse selle valdkonna uurimisse, kuuludes, julgelt võib öelda, 1% enim tsiteeritud teadlaste hulka maailmas. Võtmeküsimus on selle teaduskultuuri pööramine ühiskonna arenguks, meie kõigi heaoluks.

Viimaseid aastaid iseloomustanud teadus- ja arendustegevuse investeeringute vähenemine on pidurdunud. Teadus- ja arendustegevuse kulutuste osatähtsus moodustas 2015. aastal SKT-st 1,5%. Olgu siinkohal täpsustuseks öeldud, et selle aasta lõpus, novembrikuus selguvad need andmed, mis puudutavad eelmist aastat, 2016. aastat. 2014. aastal oli see 1,45%. Absoluutarvudes kasvasid teadus- ja arendustegevusele tehtud kulutused 2015. aastal ligi 303 miljoni euron. 2014. aastal oli kogumaht 287 miljonit eurot. Rahasummadest on aga kindlasti olulisem kulutuste struktuur ja selle vastavus riigi arenguvajadustele.

Kulutuste kasvu taga 2015. aastal oli eelkõige ettevõtlussektor, mille investeeringud kasvasid 15 miljoni

euro võrra ehk 140 miljoni euron. Rakendusuuringuteks tehtud kulutused kasvasid 2 miljoni euro võrra ja ulatusid 2015. aastal 77 miljoni euron. Ettevõtjate tellitud teadus- ja arendustegevuse mahu kasv on kindlasti positiivne, kuid see peab muutuma laiapõhjalisemaks ning hõlmama rohkem ettevõtteid, rohkem majandussektoreid. Peale näiteks õlitööstuse ja elektriseadmete tootmise tegevusala võiks innovatsiooni panustada ka teised majandussektorid.

Eesti eesmärk on 2020. aastaks saavutada tase, et teadus- ja arendustegevuseks kulutatakse summa, mis moodustab 3% SKT-st. Jah, sellest eesmärgist oleme praegu veel kaugel, kui mitte väga kaugel. Juba kümme aastat tagasi oli strateegia "Teadmistepõhine Eesti II" eesmärk viia Eesti teadus- ja arendustegevuse kogukulud 3%-ni SKT-st aastaks 2014. Visioon on, et kaks kolmandikku teadus- ja arendustegevuse kulutustest teeks erasektor ning riigi panus oleks üks kolmandik. Teadus- ja arendustegevusse investeerimine pole kindlasti liigne luksus, vaid ilmne ja otsene vajadus: me peame järjepidevalt tõestama oma konkurentsivõimet nii riigi, ettevõtjate kui ka eraisikutena.

Koalitsiooni eesmärk on tõsta riigi tehtud teadus- ja arendustegevuse kulutuste osatähtsus 1%-ni SKT-st. Riigi kulutuste kasv aitab kaasa erasektori investeeringute stimuleerimisele, kui riik kasutab oma vahendeid nutikalt. Praegu ei panusta riiklikud teadus- ja arendustegevuse investeeringud alati piisavalt meie majandusse. Meie teadusasutustel tuleb teha tõsisemat ja tihedamat koostööd ettevõtlussektoriga.

Erasektori jaoks vajaliku teadus- ja arendustöö ning riiklike teadus- ja arendustegevuse investeeringute vahelist sidet tuleb samuti tihendada. Ettevõtete tellimisel ja rahastusel tehtud uuringud moodustavad vähem kui 5% teadus- ja arendustegevuse asutuste teaduskuludest. Veelgi enam, nendest ettevõtetest, mis on Eestis tehnoloogiliselt innovaatilised, peab Tartu Ülikooli teadlaste uuringu järgi vaid 1,46% kõige väärtuslikumateks koostööpartneriteks ülikoole ja teadusasutusi. See tekitab muret.

Tippteaduse rahastamise kõrval peame üha enam ja paremini toetama ka koostööd ettevõtluse ja ülikoolide vahel, nii nagu seda juba tehakse nutika spetsialiseerumise meetmete raames. Eesti teadus- ja arendusasutustes on suur kompetents tippteaduse ja alusuuringute tegemiseks. Nõrgaks on jäänud laiemale hulgale ettevõtjatele vajalik insener-tehnilise, rakendusliku ja eksperimentaalse arendustöö võimekus. Ma usun, et Tallinna Tehnikaülikooli ja Tartu Ülikool koostööna sündinud ettevõtjate ja teadlaste koostööplatvorm Adapter on hea algatus, et astuda teineteisele lähemale. Koostööd peab senisest enam toetama ka riiklik rahastussüsteem.

Inglise teadlane, filosoof ja riigitegelane Francis Bacon on öelnud: "Teaduse õige ja legitiimne eesmärk on rikastada inimkonda uute avastuste ja ressurssidega." Juba 16. ja 17. sajandil püüdis Bacon aidata kaasa teaduse keskendumisele inimeste elutingimuste parandamisele, mitte ainult faktide kogumisele. Eestis tehakse teatud valdkondades tipptasemel teadust. Kliiniline meditsiin, molekulaarbioloogia ja geneetika, füüsika ja psühholoogia, taime- ja loomateadus, mereteadus ning arvutiteadus on vaid mõned näited. Rahastuse muutmisel on meie eesmärk, et teadus- ja arendustegevus tooks laiapindset ja arusaadavat kasu Eesti majandusele ja ühiskonnale tervikuna.

Teaduse suurem panus on vajalik, et ületada meie ees seisvaid väljakutseid, näiteks demograafia, tervishoiu ja julgeoleku valdkonnas. Ma usun, et on hea aeg teha põhimõttelisi strateegilisi muudatusi Eesti teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni juhtimises ja rahastamises. Teaduse ja kõrghariduse pikaajalise rahastamise ning korraldamise rakkerühm esitab tänavu kolmandas kvartalis Vabariigi Valitsusele oma ettepanekud selles küsimuses. Soovime parandada teadlaste ja ettevõtjate koostööd ning suurendada teaduse mõju meie majanduse arengule.

Austatud Riigikogu! Teadus- ja arendustegevuse investeeringute kasv on vahend tootlikkuse suurema kasvu saavutamiseks ning meie üldise heaolu parandamiseks. 2015. aastal langes Eestis tootlikkus hõivatu kohta 71,1%-ni Euroopa Liidu keskmisest, mis on alla valitsuse seatud sihttaseme. Olgu öeldud, et see on 73%. 2014. aastal oli tootlikkus 73,8% euroliidu keskmisest. Võrreldes kriisieelsete aastatega on tootlikkus siiski paranenud. Aastaks 2020 seatud eesmärk on aga 80% Euroopa Liidu keskmisest, mis eeldab olulisi lisategevusi.

Eesti majanduskasv jääb kahjuks oma potentsiaalile alla. Rahvusvahelise Valuutafondi hinnangul võiks majanduskasv Eestis olla 2–3% aastas, aga see ulatus 2016. aasta kolmes kvartalis 1,3–1,5% piirimaile. Osaliselt on kasv aeglustunud, sest oleme saanud paremale järjele. Kõrgelt arenenud riikide kasv ongi üldiselt aeglasem. Eesti Panga ja Rahandusministeeriumi pikaajaliste prognoosistsenaariumide järgi jõuame tublimale ja jõukamale Euroopale järele, aga see ei juhtu nii pea. Peame rohkem oma majanduskeskkonda panustama. Seni oleme saanud jõukamaks tänu investeeringutele masinatesse ja seadmetesse, mis on aidanud kindlasti kaasa tööviljakuse kasvule. Eesti investeerimismäär on olnud

kõrge, sellele on aidanud kaasa välisinvesteeringute sissevool. Samas ei ole me neid investeeringuid kasutanud alati kõige mõistlikumalt. Lihtsa majanduskasvu mudel, mulle tundub, enam ei tööta. Oskuslikumalt on vaja rakendada teadus- ja arendustegevuse saavutusi üldise heaolu kasvu saavutamiseks.

Juba peaminister Tiit Vähi 1992. aastal ametisse astunud valitsuse programmis rõhutatakse kodumaise teaduse ja tehnika potentsiaali rakendamise tähtsust. See mõte on aktuaalne ka praegu, 25 aastat hiljem. Nii Eesti kui ka muu maailma teadussaavutused peavad arendustegevuse kaudu andma oma panuse tootlikkuse suurendamisse. Teadus on aga ainult üks sisend arendustegevusse, arendustegevus ja innovatsioon on oma olemuselt palju laiemad valdkonnad.

Eesti üldhariduskoolidel ja kõrgkoolidel on innovaatilise mõtlemise ja avatud maailmavaate levitamisel ääretult suur roll. Meie 15-aastased saavutavad PISA testides väga häid tulemusi ning me kuulume Euroopa ja muu maailma juhtriikide hulka. Tugevatest faktiteadmistest üksi ei piisa tänapäeva teadmuskeskses majanduses. Vaja on näha seoseid eri distsipliinide vahel ning kasutada inimeste ja gruppide oskust koostööd teha. On vaja avatust ning võimet mõelda laiemalt, kui etteantud raamid ehk eeldavad. Nende oskuste arendamine sõltub õpetamise kvaliteedist, inimeste kasvatusesest ja kasvamisest.

Siinkohal tahan tunnustada tööd, mida teevad Eesti keskustes meie teaduse populariseerijad. Meie laste võimed on oluline üldrahvalik rikkus ning iga lapses peituv novaator tuleb kõige paremas mõttes üles leida ja luua talle tema võimete väljaarendamise võimalused juba võimalikult varajases eas. Valitsuse eesmärk on kindlustada Eesti hariduse kõrge kvaliteet ja kättesaadavus kõigile. Koolides peab saama tavapäraseks õppetöö, teaduse ja ettevõtluse vaheliste seoste loomine – ainult nii saame järelkasvu praegustele doktoritele, professoritele ja õppejõududele.

Head kuulajad! Oskus näha võimalusi koostööks ja ühistegevuseks on arendustegevuse puhul ülioluline. Tihtipeale vastandatakse erasektorit avalikule sektorile. Vastandatakse teadlasi ja ettevõtjaid, humanitaare ja reaalteadlasi, baasteadust ja rakendusteadusi, välismaalasi ja kohalikke, *start-up*'e ja suuri tööstusettevõtteid. Vastandatakse ka Tallinna ja Tartut. Vastandatakse Eesti ülikoole välismaa ülikoolidele. Ma arvan, et selline pidev vastandumine on tarbetu ega vii meid edasi. Igaühel on oma tugevad küljed, suhtelised eelised, mida saab rakendada. Peame erinevusi tunnustama, kombineerima teadmisi ja oskusi ja maailmavaateid ning neid ka oskuslikult kasutama. Mitte vastandumine, vaid heas mõttes konkurents viib elu edasi. Seejuures vajame rahvusvahelisel tasandil edukalt konkureerimiseks ka riigisisest konkurentsi.

Tänapäevases teadusmahukas majanduses täiendavad humanitaar- ja reaalteadused teineteist. Apple'i looja Steve Jobs on öelnud: "Apple'i DNA-s tehnoloogia ei ole piisav – see on tehnoloogia koos kunstidega, koos humanitaarainetega, mis annab tulemuse, mis paneb meie südame rõkkama, ja mitte kuskil ei ole see tõele lähemal kui personaalarvutitejärgsetes seadmetes." Steve Jobs on tõestanud, et inseneride töö on oluline, kuid loeb ka hea disain.

Ettevõtjate ja teadlaste puhul on koostöö aluseks arusaam üksteise tugevusest, mitte erinevuste rõhutamine. Innovaatilisi tooteid loovatele ettevõtjatele on omane n-ö kastist välja mõtlemine. Samamoodi on oluline koostöö era- ja avaliku sektori vahel. Avalik sektor on juba rakendanud edukalt uusi tehnoloogiaid, olgu selleks näiteks X-tee ja digitaallalkiri, mis on eraettevõtete tegutsemise kindlasti lihtsamaks teinud. Euroopa Liidu digitaalmajanduse ja -ühiskonna indeksis on Eesti juhtivate riikide seas. Eriti paistame silma avalike teenuste digitaliseerimise poolest. Digitaalne Euroopa ja andmete vaba liikumine on ka üks Eesti prioriteete käesoleva aasta teisel poolel, kui meie kanda on Euroopa Liidu Nõukogu eesistumine. Euroopa peab kaasa minema tehnoloogia arenguga, mis muudab igakülgset elanike, ettevõtete ja riikide igapäevaelu.

Avaliku sektori toel on antud tugev tõuge mitmele Eesti edukale idufirmale. Näiteks müüdi arengufondi loodud riiklikust riskikapitalifondist SmartCap alginvesteeringu saanud VitalFields 2016. aastal ühele maailma suurimale põllumajanduskontsernile. Eri osapoolte koostöö tähtsust rõhutades tuleb siiski tõdeda, et avaliku sektori suur digitaliseeritus ja Eesti idufirmade edu maailmas ei ole kandunud kogu Eesti majandusse.

Hea Riigikogu! Traditsioonilistes tööstusharudes on meil info- ja kommunikatsioonitehnoloogia potentsiaali kasutamine võrreldes Euroopa Liidu ning Majandusliku Koostöö ja Arengu Organisatsiooni riikidega piiratud. Viimastel aastatel on innovaatiliste ettevõtete arv tööstuses vähenenud ning tööstusettevõtted palkavad senisest vähem teadlasi ja insenere. Kui USA-s, Rootsis, Taanis ja Iirimaa investeerivad firmad ligi ühe neljandiku investeeringutest intellektuaalomandisse, siis Eestis jääb see

näitaja alla ühe kümnendiku, kuigi ajavahemikus 2007–2014 on see tõesti kahekordistunud. Euroopa Liidu digitaalmajanduse ja -ühiskonna indeksi järgi olid 2015. aastal Eesti ettevõtted digitaalsete lahenduste ärakasutamisel 28 Euroopa Liidu riigi seas alles 22. kohal. Euroopa on omakorda selgelt maas Ameerika Ühendriikidest. Eestis paistab silma ettevõttesiseste äriprotsesside madal digitaliseerimise tase. Digiriigina peame rakendama digitaalsete lahendusi kõigis sektorites. Samasugusele järeltulele on jõutud ka rahvusvaheliste analüüside, näiteks OECD analüüsi tulemusel. Eesti ettevõtted on OECD riikidega võrreldes heal tasemel lairiba interneti leviku ja veebilehtede olemasolu poolest. Samas teiste näitajate poolest, nagu raadiosagedustuvastuse märgistuse kasutamine ja väärtusahela juhtimine, on Eesti ettevõtted pigem kehvade hulgas. Üks keskne probleem on ettevõtete juhtide ja omanike vähene teadlikkus info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kasutamise võimalustest ning vähene motivatsioon tehnoloogiasse investeerida. Vaja on luua ettevõtete vajadustest ja huvidest lähtuvaid koostööplatvorme, mis aitavad kaasa väikese ja keskmise suurusega ettevõtete digitaliseerimisele. Uute tehnoloogiate levik eeldab, et avalikul sektoril tuleb regulatsioone muuta, et need arvestaksid digitaalsete platvormide levikuga. Kui riik loob soosiva keskkonna, paneb see aluse nii idufirmade kui ka suurte tööstusettevõtete koostööle. Eestis toimub ka Põhjamaadega võrreldes suurem osa teadus- ja arendustegevusest ülikoolides. Põhjamaades on ettevõtlussektoris tööl kaks kolmandikku teadus- ja arendustegevuse personalist, meil vaid üks kolmandik. Eesti ettevõtted ei saa piisavalt uurimis- ja arendustegevusega tegelda, kui seal ei tööta vastava valdkonna inimesi. Maailma Majandusfoorumi riikide konkurentsivõime raportis on Eesti teadusasutuste ja ettevõtjate koostöö poolest alles neljandas kümnes. Koostöö teadus- ja haridusasutuste ning ettevõtjate vahel peab paranema. Kindlasti julgustan ettevõtjaid senisest enam palkama teaduskraadiga spetsialiste ning kutsuma enda juurde ülikoolidest doktorante, insenere ja teadlasi. On selge, et teadus- ja arendustegevuse kulutused peavad tõusma kõrgemale, kui oli 2015. aasta tase, ehk 1,5% SKT-st. Teadus- ja arendustegevuse strateegiline eesmärk on tagada rahvuslike huvide kaitse, sh riigi julgeolek. Ma tänan teid kuulamast, austatud Riigikogu!

### **10:32 Aseesimees Enn Eesmaa**

Austatud peaminister, teile on ka küsimusi. Anne Sulling, palun!

### **10:32 Anne Sulling**

Hea eesistuja! Hea peaminister! Viimane teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia elluviimise aruanne räägib sellest, et me oleme suutnud kasvatada teadlaste arvu, publikatsioonide arvu, patentide arvu. Aga mida me ei ole suutnud nii hästi kasvatada, see on uutest toodetest ja teenustest saadav müügitulu. Minu küsimus ongi, mis on teie plaan, et seda trendi murda, et me saaksime teadus- ja arendustööst lähtuvalt turule rohkem uusi tooteid ja teenuseid.

### **10:33 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh teile selle küsimuse eest! Ma usun, et kui suudaksin sellele kahe-kolme minuti jooksul vastata, siis võiks küsida, miks seda kõike ei ole juba viimase 10, 15 või 20 aasta jooksul tehtud. Aga see suund, et reaalselt panna teadus meie konkurentsivõime, meie majanduskasvu teenistusse – see suund on olnud kõikide valitsuste prioriteet ja on nii ka praegu. Kui me eile TAN-iga kogunesime, siis üks peamisi aruteluküsimusi oli, kuidas tuua teadusuuringuid rohkem meie ellu, kuidas suurendada teaduse panust. Mida tuleks selleks teha? Selge on, et poolteise kuuga uus valitsus uut jalgratast leiutada pole suutnud. Üks asi, mida tuleks teha, on kindlasti see, nagu ma ütlesin ka oma ettekandes, et baasrahastus peab kasvama. Võtame näiteks sellesama Oki raporti, mis koostati TAN-ile teadlaste intervjuude alusel. Sealgi oli kirjas, et baasrahastust tuleb suurendada. Küsimus on ainult selles, et kui me baasrahastust suurendame, kas see ikka annab reaalse väljundi meie igapäevasesse majandustegevusse. Ka Eesti Teaduste Akadeemia on tõstatanud baasrahastuse teema ja sedagi me eile natuke TAN-is arutasime. Ja nimelt, kuidas me baasrahastuse suurendamise abil just teaduse kvaliteeti saaksime tõsta. Ma arvan, et väga suur roll on ka sellel tööl, mida teeb Riigikantselei juures olev rakkerühm, kes peaks välja töötama ideed ja ettepanekud ning tegema analüüsi, kuidas võiks teadusasutusi konsolideerida. Kõik need lahendid võiksid anda selle tulemi, mille kohta te küsisite. Loomulikult on neid veel, aga need on mõningad osutused, mis ma praegu tegin.

### 10:35 Aseesimees Enn Eesmaa

Urmas Kruuse.

### 10:35 Urmas Kruuse

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Tahan küsida sellise asja kohta, et enne seda, kui te jõudsite Stenbocki majas koha sisse võtta, te kuulutasite kõva häälega, et Eesti seakasvatus saab teatud summa lisamiljoneid. Kõik teavad, et need organisatsioonid, mille kaudu seda eraldatakse, on seotud Keskerakonnale lähedal seisvate isikutega. Nüüd aga kurvastas mind see, et mitte ühtegi senti ei paistnud uues koalitsioonilepingus olevat ette nähtud Eesti Maaülikooli jaoks, kas või veterinaarõppe konkurentsivõime suurendamiseks. Ent mis veel hullem: ma ei kuulnud teie ettekannet kuulates ka sõnu "maaülikool" ja "maaelu". Sõna "Tartu" küll kõlas. Miks see nii on?

### 10:36 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Teie küsimuses oli mitu asja koos, ma vastan neile siis järjekorras. Kõigepealt, hea küsija, eks teie teate väga hästi, mis on maaelu ja põllumajanduse väljakutsed-probleemid viimasel kolmel, neljal, viiel aastal olnud. Tulenevalt oma eelmisest tööst te teate seda kindlasti hästi. Ja tõesti, kui te viitate uue koalitsiooni sünnile, siis põllumajanduse ja üldse maaelu sektor on praeguse koalitsiooni silmis prioriteetne. Mis puutub seakasvatuse või tõuaretuse toetusse – jah, oli näha, et seal on lisarahastust vaja. Ma loodan, et ma numbrites ei eksi: sinna antakse juurde 2 miljonit eurot. Teine teema, millega seoses on probleeme olnud, on *top-up*'id. Ma usun, et te põhimõtteliselt ei olnud ka oma töös selle vastu, aga kui eelmises valitsuses seda kokkulepet ei saavutatud, siis ei saavutatud. Täna me teame, et juba sellel aastal, 2017. aastal on *top-up*'id ette nähtud maksimummäära ulatuses ja lisaks ka kriisiabi maksimummäära ulatuses: vastavalt suurusjärgus ca 19,9 miljonit eurot ja 475 000 eurot.

Kui te küsite maaelu ja maaülikooli kohta, siis loomulikult on need fookuses. Keegi ei arva ju, et ülikoolide ja teadustegevuses ei ole maaülikool kuidagi oluline. On oluline! Ma ei nimetanud oma ettekandes eri ülikooli nii ühe kui teise asja puhul. Aga ühest koostööprogrammist rääkides ma tõesti nimetasin Tartu Ülikooli ja Tallinna Tehnikaülikooli. Kui te küsite, kas maaülikool on oluline, siis on oluline ja loomulikult tuleb sinna ka edaspidi panustada. Ärge selles mõttes saage ettekandest valesti aru, et kui ei ole maaülikooli nimetatud, siis ta on kuidagi teadustöö fookusest väljas. Kindlasti mitte.

### 10:38 Aseesimees Enn Eesmaa

Laine Randjärv, palun!

### 10:38 Laine Randjärv

Aitäh! Hea peaminister! Te kutsusite oma kõnes kõrgkooli üles rohkem teadureid tööle palkama. Samal ajal tuleb öelda, et teadurite palgad pole varsti enam võimelised konkureerima võib-olla isegi mitte õpetajate palkadega. Ja kummaline on see, et need erinevad kõrgkoolide kaupa ka kordades. Minu küsimus puudutab riigi osalust teadus- ja arendustegevuse rahastamisel, mis on suurusjärgus 0,86–0,87% SKT-st. Seega 1%-ni on vaja veel liikuda. Eelmised valitsused, nii Ansipi kui Rõivase valitsus on pidevalt võidelnud selle eest, et seda näitajat suurendada ja jõuda selle 1%-ni. Kultuurikomisjonis kohtumisel te mainisite, et aastaks 2018 on pigem ette näha langust. Kas te uue RES-i ettevalmistamisel oleksite valmis võitlema selle eest, et me jõuaksime 1%-ni?

### 10:39 Peaminister Jüri Ratas

Aitäh! Kõigepealt mõni sõna konkurentsivõimelistest palkadest teadus- ja arendussektoris. Ilmselgelt on teadus- ja arendusvaldkonnas töötavate inimeste motivatsioon mitmekesine ning oluline motivatsiooniallikas on minu arvates selle töö iseloom või töö ise, mida teadlased ja õppejõud teevad. Toon ühe isikliku näite. Kui doktorant töötab igapäevaselt väljaspool ülikooli ja kirjutab ka oma doktoritööd, siis rahaline toetus, mis ta selle õppeprotsessi jooksul saab, on tõesti väike, lausa väga väike. Sellega motiveerida, kui põhipalka ei ole, on praktiliselt võimatu.

Kui me räägime sellest rahastusest – te viitasite kahele eelmisele peaministrile –, siis tõsi, aastal 2017 on see näitaja ca 0,86% SKT-st. Näiteks 2015. aastal oli see alla 0,8%, täpsemalt 0,77%. Tõusunurk on olemas. Küsimus oli, kas ma võitlen selle eest. Sellel valitsusel ei ole veel olnud võimalust ühtegi riigi eelarvestrateegiat teha. Nii palju kui mina tean, otsustati ka see viimane lisarahastus riigi

eelarvestrateegia arutelul. Kui ma ei eksi, siis see suurusjärg oli ca 8 miljonit eurot või 10 miljonit eurot. Kas ma selle eest võitlen? Loomulikult võitlen! Ma arvan, et langustendents on väga halb. Mul oleks väga hea meel, kui ma saaks siin Riigikogu ees öelda, et riigi eelarvestrateegia aruteludel, mis algavad tänava kevadel, me kindlasti jõuame selle 1%-ni ja et juba 2018. aastal on see 1% kirjas. Aga see kinnitus eeldaks ka teist lausepoolt: see tähendaks suurusjärku 35–40 miljonit eurot. Ei, ma ei julge seda lubada! Ma ei julge lubada, et see osakaal on 2018. aastal 1% SKT-st, aga selles, et tõusunurk peab püsima või see näitaja peab jääma vähemalt samale tasemele, olen ma täiesti veendunud ja selle eest tuleks seista.

#### **10:42 Aseesimees Enn Eesmaa**

Andres Herkel, palun!

#### **10:42 Andres Herkel**

Aitäh, härra juhataja! Austatud peaminister! Te kutsute ettevõtjaid üles palkama teaduskraadiga spetsialiste. Samas ma loen teadmistepõhise Eesti strateegiast teise meetme tutvustusest niisugust punkti, et tuleb luua tingimused teaduskraadi väärtustamiseks ühiskonnas, sh eelistada avalikus sektoris juhtivate ametikohtade täitmisel teaduskraadiga isikuid. Minu küsimus on, kuidas te peaministrina valitsuskabineti moodustamisel seda punkti arvesse võtsite või mis takistas teid eeskujult andvalt seda punkti täitmast ka valitsuskabineti koostamisel.

#### **10:43 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh! Ma saan aru, et see küsimus oli sihitud sellele, kas peaminister, kui ta koostas valitsuskabinetti, uuris kõikide võimalike ministrikandidaatide teaduskraadide olemasolu ja ütles siis, et jah, sellel proual või sellel härral teaduskraadi tõesti ei ole ja midagi ei ole teha, ta sellesse ametisse ei sobi. Kõigepealt, üldpõhimõtte on tõesti see, et kui me suudame ükskõik missugustesse juhtivatesse ametitesse, sh valitsusse, leida teaduskraadiga inimesi, siis see on väga hea. Teie ees seisev inimene, näete, ei ole suutnud oma doktoriõpinguid Tallinna Tehnikaülikoolis lõpetada, aga ma ei ole veel lootust kaotanud. Kas see võiks olla üks kvalifitseerumise nõue? Ma ei oska öelda, kas see peaks olema paberil must valgel kirjas, aga see, kui valdkonnajuht või valdkonnaminister või miks mitte ka Riigikogu komisjoni esimees on selle valdkonna teoreetik ja ehk ka praktik, tuleb alati kasuks. Seda põhimõtet ma kindlasti pean õigeks.

#### **10:44 Aseesimees Enn Eesmaa**

Krista Aru, palun!

#### **10:44 Krista Aru**

Aitäh, härra juhataja! Austatud peaminister! Kahjuks ei olnud teie ülevaates sõnagi sellest, kuidas uus valitsus näeb eesti kultuuri ja meie rahvusteaduste arengut. Milliseid uusi ettepanekuid teil on? Mida te tahaksite muuta? Kui jõuliselt tahate selle suunaga edasi minna? Keegi meist ei kahtle ju selles, et eesti kultuur on suurepärane panus maailma kultuuri ja et tegu on ainult meie pärusmaaga.

#### **10:45 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh! Selles on teil tõesti õigus ja ega sellest pärusmaast tulenevaid kohustusi keegi teine, ükski teine riik ei täida. Praegune valitsus peab meie põhiseadust väga oluliseks. Põhiseaduses on kirjas, et eesti kultuuri, keelt ja meie rahvast tuleb hoida ja edasi arendada. Kindlasti on eesti kultuuri ja keele edasiarendamine oluline ja sellele panustamine tähtis. Enne ma vastasin siin Riigikogu liikme Laine Randjärve küsimusele rahastuse kohta, et silmas tuleb pidada teaduse rahastamist tervikuna. Eesti kultuuri hoidmine ja selle edasiarendamine on tänase valitsuse arvates ka integratsiooni seisukohast väga oluline. Peame sellesse raha panustama, et head eesti keelt räägiks järjest rohkem ja rohkem inimesi siin Maarjamaal. Ka nii hoiame oma keelt ja kultuuri. Nii et see valdkond on kindlasti praeguse valitsuse prioriteet, see tuleneb juba meie põhiseadusest.

#### **10:46 Aseesimees Enn Eesmaa**

Liina Kersna, palun!

#### **10:46 Liina Kersna**

Aitäh, hea eesistuja! Austatud peaminister! Te ütlesite oma ettekandes, et teadlasi peaks rohkem kaasama ka ühiskonnaprobleemide lahendamisse. Siin Riigikogus üldharidus- ja sotsiaalteemadega tegeldes ei ole ma seda väga märganud. Kuidas teile tundub, kas riik kasutab oma poliitika kujundamisel piisavalt teaduslikke uuringuid? Kas teil tuleb ette ka mõni hea näide selle kohta?

#### **10:47 Peaminister Jüri Ratas**

Ma arvan, et ei kasuta piisavalt. Kindlasti saaks rohkem kasutada ja rohkem panustada. Nagu ma ütlesin, rakkerühm praegu tegeleb sellega, kuidas võiks paremini konsolideeruda, et teaduse väljund Eesti ühiskonda oleks suurem. Need tulemused peaksid selguma juulikuus. Teiselt poolt, eilsel TAN-i koosolekul pandi ette, et me peame uut rahastusperioodi silmas pidades korraks peatuma ja analüüsima, mis on seni hästi tehtud ja mis on seni halvasti tehtud, mis on meie peamised väljakutsed. Ma ei ole kuigi originaalne, öeldes, et üks peamisi väljakutseid on tagada, et teadustöö suunad peaksid Eesti konkurentsivõime ja üldse majanduse parandamise suundadega järjest rohkem paralleelsed olema. Ja seda saab kindlasti toetada ka avalik sektor.

Mida me saaks paremini teha? Kui me räägime teadus- ja arendustegevusest, siis on ju kõigile teada, et ühelt poolt tegeleb sellega Haridus- ja Teadusministeerium, teiselt poolt Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Eesmärk on nende seisukohtade ühtlustamine, suurema ühisosa leidmine teadus- ja arendustegevuses. Toon näiteks kas või selle, kuidas suurendada avaliku sektori panust, et neid saavutusi kasutataks rohkem meie igapäevastes tegemistes ka avalikus sektoris. See on üks näide.

#### **10:49 Aseesimees Enn Eesmaa**

Aivar Sõerd, palun!

#### **10:49 Aivar Sõerd**

Aitäh, austatud juhataja! Austatud peaminister! Eile te arutasite Teadus- ja Arendusnõukogus, et võiks OECD-lt tellida teadus- ja arendustegevuse hindamise. Väliseksperdid, näiteks Rahvusvaheline Valuutafond, on teadus- ja arendustegevusele ikka tähelepanu pööranud. Üks asi, mis IMF-ile nende viimasel missioonil silma torkas, oli see, et kõrgkoolidel on vähe koostöölepinguid ettevõtetega. Te ise ka mainisite oma ettekandes, et võiks tihendada koostööd ettevõtete ja kõrgkoolide vahel. Ma küsingi, kuidas seda saavutada. Kas teil on tegevusplaan või ettepanekuid, kuidas suurendada ülikoolide huvi ettevõtjatega lepinguid sõlmida? Mida teha, et ettevõtted telliksid ülikoolidelt rohkem töid ja lepingute maht suureneks? Üks võimalus on edendada seda rahastusmudeli kaudu. Aga kas teil on mingeid konkreetseid ettepanekuid, kuidas seda saavutada? Sellest, et ainult rõhutada selle asja tähtsust, ei piisa.

#### **10:50 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh! Tõesti, eilsel TAN-i koosolekul rõhutati, et teadus- ja arendustegevuse sotsiaal-majanduslik mõju on üks aspekt, mida soovitakse analüüsida. Ei ole lepitud kokku tellida see analüüs ühest või teisest konkreetsest kohast, sh ka mitte sellest organisatsioonist, mida teie mainisite. See ettepanek oli laual, aga on teada, et see analüüs saaks olema üsna kallis. Aga me teeme eeltööd, et saada paika lähteülesanne, see, mida me tahame – see on punkt üks –, ja punkt kaks, kelle käest me analüüsi tellime. On kokkulepe, et järgmisel TAN-i koosolekul me seda arutame. Suure tõenäosusega toimub see juba järgmises kvartalis märtsikuu lõpus või aprillikuu alguses. Leppisime kokku ka selle, et TAN-i kooskõlmamise sagedus peaks kaks korda suurem olema. Loodame, et see annab ka lisapanuse. Kui tulla teema juurde, miks erasektor ei rahasta rohkem teadus- ja arendustegevust ning mida tuleks olukorra parandamiseks teha, siis kõigepealt mõned numbrid. Kui me räägime 2015. aastast, siis kasvas kulutuste tegemisel kõige enam just erasektori panus. Nagu ma ütlesin, see ulatus ligi 140 miljoni euroni. Kui me võrdleme seda 2014. aastaga, siis toonane panus oli 125 miljonit eurot. Samas on erasektori teadus- ja arenduskulutused aastatel 2013–2015 olnud kindlasti väiksemad kui varasematel aastatel, näiteks 2011 ja 2012. Peamiselt on see seotud just õlitööstuse kulutuste vähenemisega teadus- ja arendustegevuses. Teised majandusharud ei ole oma teadus- ja arenduskulutusi samas mahu suurendanud ja kulutusi tegevate ettevõtete arv on ka vähenenud. Näiteks 2009. aastal andis oma panuse üle 300 ettevõtte – täpsemalt 303 –, aga 2014. aastal oli neid ettevõtteid 226. Kas see on

probleem? Jah, see tendents on halb. Igal juhul on see halb! Kui teid huvitavad veel mõningad arvud, siis tehnoloogiliselt innovaatiliste ettevõtete seas peab vaid 1,46% kõige väärtuslikumaks koostööpartneriks ülikoole või teadusasutusi. Teadus- ja arendustöö kulutusi tegevate ettevõtete arv, nagu ma mainisin, on viimase viie aasta jooksul vähenenud.

Mida tuleks teha? Mis on need praktilised sammud? Meil on väga palju väga kõrgel tasemel erinevaid laboreid ja ma arvan, et tuleks parandada just erasektori ligipääsu nendele laboritele. Seda esiteks. Teiseks, erasektoril tuleb panna ka enda ressursi sellesse samasse uurimis- ja arendustegevusse, et arendada oma tooteid või teenuseid. Erasektoril peaks olema huvi palgata rohkem teadlasi, palgata rohkem insenere.

Need on mõned näited, mis ehk aitaks seda valdkonda edasi viia. Ma arvan, et me räägime põhjendatult võimalustest, mis Eestis avanevad seoses Euroopa Kosmoseagentuuriga. Ma palusin, et me järgmisel TAN-i koosolekul igal juhul arutaksime seda, kas Eesti võiks olla veel mõne analoogse organisatsiooni liige. Kui te küsite, mida nimelt ma silmas pean, siis toon näiteks CERN-i – kas Eesti võiks sinna kuuluda või mitte? Kas Eesti kuulumisel sinna oleks meil võimalusi just tipptehnoloogiat eeldavates suuremates hangetes osaleda? Kas see annaks meile ka teadmisi ja kogemusi juurde? Need on mõningad märksõnad.

### **10:55 Aseesimees Enn Eesmaa**

Sõna üheminutiseks küsimuseks on Andres Ammasel.

### **10:55 Andres Ammas**

Aitäh, lugupeetav eesistuja! Lugupeetav peaminister! Jätkan eelküsija alustatud Teadus- ja Arendusnõukogu teemal. Kolleegi sõnul te ütlesite kultuurikomisjoni koosolekul, et teil on plaane selle nõukogu töö ümberkorraldamiseks. Te juba nimetasite kooskäimise sagedust, aga kas teil on plaan ka nõukogu koosseisu muuta? On kõlanud kriitikat, et humanitaaria on selles nõukogus olnud alaesindatud. Või on teil muid plaane TAN-i tegevuse ümberkorraldamiseks? Käisin eile tänaseks aruteluks valmistudes TAN-i koduleheküljel rubriigis "Materjalid". Viimane ülespandud materjal käsitleb seda nn Oki raportit. Mullusest tegevusest ei ole rohkem märke kui nõukogu protokollid.

### **10:56 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh! Ei ole minu ülesanne siin lahata, kui palju materjale 2016. aastast seal üleval on. Nagu ma ütlesin, esmakordselt oli minul au olla TAN-i istungi juhataja eile. Jah, ma ütlesin tõesti kultuurikomisjonis, et teatud muudatusi ma oluliseks pean. Üks on kooskäimise sageduse muudatus, nagu ma märkisin. Teiseks oli arutelu all, kas TAN-i seisukohad jäävad üldjoontes soovituslikeks seisukohtadeks või hakkab TAN teatud lõppotsuseid tegema. Arutelu tulemusena ma tunnetasin tugevalt, et peetakse õigeks jääda soovituslikkuse juurde.

Eile käisid TAN-i liikmed välja mõtte, et igal istungil – ja tõesti, neid on aastas vähe, neli tükki – võiks olla üks väga tugevalt fookuses olev teema. Te küsisite, kas koosseisu võiks muuta. Jah, ma olen ka kuulnud kriitikat humanitaarteaduste vähese esindatuse kohta. Andke natuke aega! Ma ei välista, et TAN-i koosseisus tuleb teha teatud muudatusi. Praegu on nõukogu minu teada 12-liikmeline. Eile me panime lauale selle aasta, 2017. aasta põhiteemade plokid, mida me võiksime arutada märtsis, augustis ja novembris. Nüüd on TAN-i liikmetel aega umbes nädal, et teha oma ettepanekud. Kui te soovite teada, kas mingi materjal jõuab lähipäevadel või lähinädalal kodulehekülge täiendama, siis ma arvan, et materjal selle kohta, mida arutatakse järgmisel istungil ning mida augustis ja novembris, kindlasti jõuab.

### **10:58 Aseesimees Enn Eesmaa**

Urve Tiidus, palun!

### **10:58 Urve Tiidus**

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud peaminister! Eesti teadlased on olnud väga edukad Euroopa Liidu raamprogrammide rahastuse saamisel. Näiteks teadus- ja innovatsiooniprogrammis "Horisont 2020" on võrreldud Eestit Euroopa Liidu keskmisega. Me oleme olnud üle kahe korra efektiivsemad ja

ka meie headest Balti naabritest edukamad, kui silmas pidada mõne aasta tagust kümnendit. Minu küsimus on, et teie koalitsioon on lubanud Eesti majanduse käima tõmmata. Millises Eesti teadusvaldkonnas on kõige suurem potentsiaal peidus, et see ära teha?

#### **10:59 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh! Ma ei tea, kas hakata nüüd siin üles lugema olulisi majanduslikke samme, mida praegune koalitsioon on lubanud astuda. Selles mõttes on teil õigus, et tähelepanu keskendamine majandusele on üks koalitsiooni prioriteete. Kõik me teame, et Eesti ettevõtluse kasvustrateegia järgi kuulub nutika spetsialiseerumise alla kolm valdkonda. Ning need valdkonnad ongi need, millel võiks olla suurim potentsiaal. Ühteainsat on väga raske välja tuua, kasvuvaldkondadeks saame pidada neid, millel võiks olla potentsiaali lisandväärtuse kiireks kasvuks ning mis annaksid Eestile konkurentsieeliseid. Need kolm valdkonda on esiteks info- ja kommunikatsioonitehnoloogia, mis horisontaalselt läbib teisi sektoreid. Näiteks võib tuua küberturvalisusega seotud tarkvara arendamise. Teine valdkond on tervisetehnoloogia ja -teenused, näiteks biotehnoloogia, e-meditatsioon. Kolmas valdkond, mis on selle nutika spetsialiseerumise kasvulava, on ressursside efektiivsem kasutamine: materjalid teaduses ja tööstuses, targa maja kontseptsiooni arendamine, keemiatööstus. Nii et neid valdkondasid on rohkem kui üks ja tuua välja konkreetsetelt ühtainsat ei saa.

#### **11:01 Aseesimees Enn Eesmaa**

Mart Helme.

#### **11:01 Mart Helme**

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud peaminister! Ma olen elus teinud mitmesuguseid asju, muu hulgas olnud tegev ka põllumajanduses. Ma mäletan, et sel ajal, kui mina sellega tegelesin, oli võimalik poodidest osta meie oma Eesti seemet ja muud kodumaist põllumajanduslikku kaupa. 25 aasta jooksul on see praktiliselt kadunud. Kas teie meelest on mõeldav seada põllumajanduses sordiaretus, tõuaretus, samuti tehnoloogiate arendus üheks majanduslikuks prioriteediks ja näha selles ka potentsiaalset eksporditartiklit? On täiesti selge, et see nõuab riigipoolset arendusprogrammi, finantseerimisprogrammi. Siin oli juttu, missugused võiksid olla majandusharud, mis Eesti käima tõmbavad. Kas te leiate, et siin on potentsiaali, ja kas te arvate, et see võiks olla üks praeguse valitsuse perspektiivseid arendusalasid?

#### **11:02 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh! Ma arvan, et potentsiaal on seal, kus meil on inimesi, kus meil on teadmisi ja kus meil on ka suuri kogemusi. Põllumajanduses, maaelus on kõik need kolm asja olemas. Nii et lühivastus, kas see võiks olla prioriteet või kas see on prioriteet: jah, on. Me võiksime üldse natuke julgemalt mõelda, kui me räägime teadus- ja arendustegevusest, kui me räägime majanduse konkurentsivõimest. Minu meelest me üsna sageli, ma ei tea, kas pelgame või ei taha seda öelda, aga need kolm alustala on meil ka tekstiilivaldkonnas väga tugevad olnud. Aga selles valdkonnas, mille kohta te küsisite: loomulikult!

#### **11:03 Aseesimees Enn Eesmaa**

Monika Haukanõmm, palun!

#### **11:03 Monika Haukanõmm**

Täna, härra juhataja! Hea peaminister! Jätkan oma küsimust teie üle-eelmisest vastusest. Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegias on otsustatud keskenduda piiratud hulga kasvuvaldkondadele ja nutikale spetsialiseerumisele. Te tõite välja kolm olulist valdkonda, millele on keskendutud: IKT ehk e-tervis, tehnoloogia ja ressursid. Minu küsimus on, kas selline keskendumine konkreetsetele teemadele on ennast õigustanud. Ja teine pool küsimusest: kas see vastab vastutustundlikule tasakaalustatud teaduspoliitikale, mis peaks arendama ju kogu ühiskonda tervikuna?

#### **11:04 Peaminister Jüri Ratas**

Eks teie küsimusest tuleb välja, et ühelt poolt me peame spetsialiseeruma. Me peame välja tooma kasvuvaldkonnad ja prioriteedid, mille puhul me tunneme, et meil on suurem potentsiaal lisandväärtust

luua. Teisalt olen ma päri, et me ei tohi tervikpilti, laia pilti ära unustada. Ja nii ongi, töö on tegelikult kahepoolne. Ma olen mitu korda öelnud, et rakkerühma analüüsi tulemused selguvad juunis-juulis ning nende tulemuste põhjal peab selguma, kuidas me läheme edasi teaduse konsolideerimisega, teadusasutuste konsolideerimisega. Jah, esialgsed ettepanekud on tehtud, sammud on astutud, aga see ei tähenda, et see tegevus on lõppenud. Nii et selle valdkondade väljatoomise kõrval ei tohi unustada tervikpilti.

#### **11:05 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Heidy Purga!

#### **11:05 Heidy Purga**

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud peaminister! Ettevõtted ja teadustegevus on Eestis teaduse saavutuste rakendamisel kindlasti üks võtmeküsimusi. Kuidas võiks üks organisatsioon, näiteks EAS, tulemuslikumalt kaasa aidata teaduse rakendamisele ettevõtluses? See jätab praegu ikka kõvasti soovida.

#### **11:05 Peaminister Jüri Ratas**

Ma olen sellele Aivar Sõerdi küsimusele vastates mingil määral juba vastanud. Kas või seesama eilne TAN-i arutelu tõi välja, kui suur on, kui me räägime teadus- ja arendustegevusest, tegelikult ministeeriumide vastandumine – needsamad silotornid, mida on kasutatud. See on üks asi minu meelest. On ka küsitud, kas TAN peaks üldse jätkama. Kas seda ei võiks likvideerida ja luua selle asemel mingi uue formatsiooni? Ma arvan, et mitte. Üks TAN-i eesmärke võiks olla just vastandumist riigis vähendada. Eile oli selgelt näha, et ühel pool on teadus ja teisel pool on majanduse areng, ettevõtluse areng. Need valdkonnad tuleb rohkem ühe mütsi alla tuua, sh Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus, mida te nimetasite.

#### **11:07 Aseesimees Enn Eesmaa**

Yoko Alender, palun!

#### **11:07 Yoko Alender**

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud peaminister! Te olete palju maininud TAN-i tulevast töökorraldust ja tema rolli edaspidi, aga kuidas te suhtute TAN-i senistesse ettepanekutesse? Kuidas jääb nende ettepanekute elluviimisega? Konkreetsemalt pean silmas seda, et TAN-i eelmine raport seadis kahtluse alla senise rahastusmudeli ning tasuta kõrghariduse eesmärgipärasuse ja jätkusuutlikkuse. Mis on peaministri seisukoht selles küsimuses?

#### **11:07 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh! Ma suhtun sellesse raportisse tõsiselt. Ma olen mitu korda tänagi seda välja toonud. Üks soovitus on tõesti kujundada ümber kõrghariduse ja teadustegevuse rahastamise mudel. Ma ei tea, mis põhjustel ei ole seda eriti välja toodud, aga mulle väga meeldib üks soovitus, mis on seotud sellega, et igasugune kooskõlastatud turundus Eesti kõrgkoolides võiks täiesti teema olla. Edasi, TAN-i raportis on ka tehtud ettepanek kujundada ümber ja konsolideerida Eesti ülikoolide ja muude kõrgkoolide teadusasutuste võrk. Kui küsimus on, kas ma võtan neid soovitusi oma töös aluseks või mitte, siis vastan, et võtan. Mis puutub kõrgharidusse, mille kohta te küsisite, siis väga kindel seisukoht on, et tasuta kõrgharidus Eesti riigis peab alles jääma. See on meie alustala.

#### **11:08 Aseesimees Enn Eesmaa**

Külliki Kübarsepp, palun!

#### **11:08 Külliki Kübarsepp**

Aitäh, hea aseesimees! Hea peaminister! Te mainisite, et puudu jääb teadlaste ja ettevõtjate koostööst, aga mina väidan, et natuke jääb puudu ka koostööst riigiga. Te juba nentisite, et teadlaste ettepanekuid riigi juhtimiseks on olnud väga vähe. Aga miks neid ei ole kaasatud? Mis on seda takistanud näiteks riigireformi lahenduste väljatöötamisel ja kas või meie kui e-riigi brändi edasiarendamisel? Riigireform

üldises plaanis tähendaks uute alternatiivsete lahenduste juurutamist e-teenuste kaudu. Näiteks miks siin Riigikogu majas ei ole Riigikogu liikmete jaoks e-valimiste süsteemi? Miks me peame oma hääle andma paberil, sedeli peal? Üldse võiks olla lahendusi ja mõtteid, kuidas meie noori selle kaudu kasutada, kui riigil on natuke rohkem raha selles sektoris. Ma näen, et erasektori kaudu tuulutatakse IT-raha natuke liiga palju. Võiks olla efektiivsem ja sihipärasem.

### **11:10 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh! Kõigepealt, ma alustan meie eesistumisest. Nagu ma ütlesin, kogu digitaalteema on üks Eesti prioriteet eesistumisel. Mis on meie mõte? Ühelt poolt soovime oma väga suuri kogemusi partneritele Euroopa Liidus edasi anda. Soovime neid edasi anda selleks, et tervishoius retseptid liiguksid e-teenustena ja kiiresti, et me saaksime dokumente allkirjastada digitaalselt, et mitmesugused praegu eksisteerivad geoblokid kaoksid ära, et mobiili või interneti kasutamine oleks, olenemata sellest, millise Euroopa Liidu riigiga on tegu, taskukohasem, operatiivsem, jõudsam. Need on valdkonnad, millele me soovime Euroopa Liidu eesistumise ajal keskenduda.

Nüüd, kas me Eestis endas panustame avalikus sektoris e-teenustele piisavalt või mitte? Mulle meenub üks Riigikontrolli aruanne, mis koostati viis-kuus aastat tagasi. Siis suunati kriitika sellele, et ükskõik mis valdkonnas oli kohalikel omavalitsustel vaja teha mingeid tarkvaraarendusi. Toona oli meil vist 223 või 226 omavalitsust ja küsiti, miks ei rakendata ühte ühist süsteemi, mis oleks ristkasutatav ning kindlasti odavam ja mõistlikum, vaid tehakse 226 erinevat tarkvaralahendust, mis päeva lõpuks omavahel ei haaku ja mingit tolku neist ei ole. Mis puutub riigireformi ja kogu haldusreformi temaatikasse, siis lähima aasta-poolteise jooksul peaks see protsess lõpule jõudma. Aga seegi on seotud küsimusega, mis teenuseid meie elanikele pakutakse. Ma arvan, et ühelt poolt peab jääma võimalus, et alati saab oma mure lahendada klienditeenindajaga silmast silma suheldes. See peab jääma. Aga suurem ressurss tuleb suunata sellele, et me saame oma igapäevaseid asju aina rohkem e-teenuste abil ajada. Mis Riigikogusse puutub, siis te saate ju aru, et täidesaatval võimul ei ole mingit õigust öelda, kuidas seadusandliku võimu koridorides peaksid asjad käima. Kui need mõtted aga tekivad ning abi ja nõuannet on vaja, siis kindlasti on valitsus seda valmis jagama.

### **11:13 Aseesimees Enn Eesmaa**

Arno Sild, palun!

### **11:13 Arno Sild**

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Ma küsin ka haldusreformi ettevalmistamise ja läbiviimise kohta. Eelmine valitsus ülikoolidelt ja teadlastelt nõu ei küsinud, otsuseid tehti iseenese tarkusest. See on ka siin saalis haldusreformi käsitlemisel kinnitust leidnud. Kas praegune valitsus kaasab teadlasi, kui hakkab teoks tegema ees seisvat riigireformi ehk siis maavalitsusi likvideerima, mingeid regionaalüksusi looma jne?

### **11:13 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh! Siin istub ju ka eelmise valitsuse juht härra Taavi Rõivas. Mis ma siis ütlen? Ei ole ju niimoodi, et kui üks valitsus läheb ja teine tuleb, siis on ees nagu puhas maa, et mitte midagi ei jäeta alles ja kõik on uus, kui on uus valitsus. Needsamad ministeeriumid ja ametnikud töötavad edasi, lähtudes ka mitmesugustest dokumentidest, mis on kas Riigikogus või valitsuses heaks kiidetud. Aga muidugi tuleb poliitikas ikka ette suunamuutusi. Põhiline suunamuutus praegu on minu arvates see, kuidas Eesti inimene iga päev hakkama saab. Teie kriitika kohta ma tahan aga öelda, et kindlasti kuulas ka Taavi Rõivase valitsus teadlasi, temagi oli TAN-i eesotsas. Kas me kuulame valdkonnaspetsialiste haldusreformi ja riigireformi tegemisel? Vastus on: kuulame ikka. Ka koalitsioonileppe sõlmimise ajal oli see tava, et valdkondades, mis aruteluks lauale tulid, tegid nende valdkondade teadlased või muud spetsialistid ettekande. Näiteks haldusreformi ja kohaliku omavalitsuse temaatika arutamise eel tegi ettekande professor Sulev Mäeltsemees.

### **11:15 Aseesimees Enn Eesmaa**

Andres Metsoja.

### **11:15 Andres Metsoja**

Aitäh, hea eesistuja! Lugupeetud peaminister! Mind teeb murelikuks regionaalseid kompetentsikeskusi puudutava meetme viimane voor. Nimelt juhtus nii, et mitte ükski ideekavandile toetuse taotleja ei saanud rahastust. See toimus eelmise aasta detsembris. Ja eriti murelikuks teeb mind seejuures vaat mis asi. Toon näiteks konkreetset ühe regiooni, Pärnumaa. Kui eelmine kord taotleti turismi arendamiseks toetust, siis öeldi, et see ei ole piisavalt teaduspõhine. Seekord taotleti toetust bioressursside majandamisele, nagu ka arengufond on üle Eesti soovitanud, ja seda toetab ka Pärnumaa struktuur. Bioressursside kasutamise kontekstis oleks spoonitehase rajamine ja tuuleparkide arendamine selgelt õigustatud. Aga seekordki öeldi, et projekt ei ole piisavalt teaduspõhine. Minu küsimus: kas regionaalne lähenemine on tähtis? Ning kas selline lähenemine taotlustele pigem takistab või soodustab meie teadus- ja arendustegevuse esindajate ning ettevõtete vahelist koostööd?

#### **11:16 Peaminister Jüri Ratas**

Üsna võimatu oleks teie küsimustele vastata, et ei, regionaalne lähenemine pole üldse tähtis. Muidugi on regionaalne lähenemine tähtis! Ma arvan, et eriti oluline on, kui me suudame väljaspool Harjumaad, teistes maakondades avaliku sektori ja erasektori kokku viia. Nii nagu selle konkreetse näite puhul, võib ka teistes olukordades mängus olla üks-kaks ettevõtet, kes ütlevad, et kui koostöö sünnib, siis me investeerime siia, siis me investeerime innovatsiooni, investeerime oma teadus- ja arendustegevusse, kuna nii me loodame saada kõrgema väärtusega toote või teenuse. See on ääretult oluline! Ma arvan, et nii tulebki läheneda.

#### **11:17 Aseesimees Enn Eesmaa**

Jürgen Ligi.

#### **11:17 Jürgen Ligi**

Austatud peaminister! Ma mõistan, et ametiaja alguses on väga raske teemasse sisse elada. Aga te võinuks rääkida natuke ka sellest, kas valitsus kavandab mingeid muudatusi teaduskorralduses või teaduse rahastamises. Kõik need numbrid ja kogu see ajalugu on üks asi, see ei ole ju teie tegevus. Küsimus on, kas te lähete senise rahastamismudeli kallale, kas te pöörate tagasi reforme teaduskorralduses. Neid märke on tegelikult juba õhus.

#### **11:17 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh! Eks demokraatliku ühiskonna üks tunnus ongi see, et ega valitsusvahetusi ette ei saa prognoosida. Need juhtuvad siis, kui need juhtuvad. Eelmise aasta lõpus valitsus vahetus. Ning meil on olnud selline kord, et aasta lõpus, enamasti detsembrikuu alguses tehakse teadus- ja arendustegevuse ülevaade. Eelmisel valitsusel jäi see tegemata. See oli vist 14. detsembril, kui olnuks võimalus see ülevaade anda, aga siis oli Euroopa Ülemkogu istung. Täna lõpuks oleme nii kaugele jõudnud. Seega tegelikult teeme sel aastal kaks korda seda ettekannet siin Riigikogu ees: täna eelmise aasta kohta ja suure tõenäosusega uuesti 2017. aasta detsembris.

Küsimus oli aga rahastamise ja ümberkorralduste kohta. Kõigepealt, rahastamise kohta ma olen juba väga palju vastuseid andnud. Selle kohta küsis näiteks ka teie fraktsioonikaaslane Laine Randjärv. Kui me räägime teaduse rahastamisest avaliku sektori põhisel, siis suund on loomulikult hoida taset ja jõuda 1%-ni SKT-st. Kui võtta aluseks selle valitsusliidu dokumentatsioon, siis selleni tuleb jõuda 2019. aastaks. Selle nimel me töötame.

#### **11:19 Aseesimees Enn Eesmaa**

Toomas Jürgenstein.

#### **11:19 Toomas Jürgenstein**

Hea eesistuja! Hea peaminister! Mul oli väga soe tunne, kui te tsiteerisite Francis Baconit ja tema umbes 400 aastat tagasi väljendatud mõtteid sellest, mis asi on hea teadmine. Niisuguste asjade üle on meil kõigil kasulik aeg-ajalt mõtiskleda. Aga siit ka mu küsimus: mis koht võiks selles laiemas kontekstis olla niisugustel teadusharudel nagu näiteks semiootika, filosoofia, usuteadus ja klassikaline filoloogia?

#### **11:20 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh! Ma ei tea, kui palju see haakub Monika Haukanõmme küsimusega, aga ma juba ütlesin, et selline lai spekter kindlasti ei ole fookusest väljas. On arusaadav, et me kõrgtehnoloogiat arendades püüame spetsialiseeruda ja oleme kasvulavad määratlenud kahes-kolmes valdkonnas, millele on koostöös teadlastega suunatud põhitähelepanu. Aga need teadusharud, mida teie nimetasite, on samuti olulised ja kuuluvad selle laia spektri sees väga selgelt arendamisele.

#### **11:20 Aseesimees Enn Eesmaa**

Taavi Rõivas, palun!

#### **11:20 Taavi Rõivas**

Austatud peaminister! Nagu Jürgen Ligi, tunnen ka mina huvi selle vastu, kas valitsuskoalitsioon plaanib mingeid põhimõttelisi muudatusi teadus- ja arendustegevuses ning selle korralduses. Ma sain juba ühe vastuse teie vastusest Laine Randjärve küsimusele, kui te ütlesite, et nii nagu eelmine ja ka üle-eelmine valitsus samm-sammult liikus eesmärgi poole jõuda rahastamisel tasemeni 1% sisemajanduse kogutoodangust, püüate ka teie seda saavutada. Nüüd peaksimegi kahe aastaga jõudma selle 1%-ni. See on kindlasti hea uudis ja me kavatseme jälgida, et te tõesti selle eesmärgi saavutaksite. Mu küsimus puudutab aga struktuuri, täpsemalt Oki raportis antud teadusasutuste konsolideerimise soovitusi, mida TAN teadupärast on toetanud. Kas teie toetate Oki ettepanekut või tuleb siin mingi muudatus?

#### **11:21 Peaminister Jüri Ratas**

Ma alustan küsimuse teisest osast, milliseid teadus- ja arendusasutusi võiks liita. Minu teada on selle kohta tehtud seitse ettepanekut. Käime siis nendest üle. Kõigepealt, Tartu Observatooriumi ühinemine Tartu Ülikooliga. Minu teada on praeguseks sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandum ja ettevalmistamisel on liitumisleping. Liitumine toimub 1. jaanuaril 2018 ja ühinemine teostatakse ASTRA programmi raames.

Teiseks, Eesti Biokeskuse ühinemine Tartu Ülikooliga. Ka selle sisuga vastastikuse mõistmise memorandum on alla kirjutatud, selle liitumisega tahetakse edasi liikuda järgmise aasta alguses. Kolmandaks, Eesti Infotehnoloogia Kolledži ühinemine Tallinna Tehnikaülikooliga. Liitumisleping on sõlmitud ja 2017. aasta septembrist alates toimub vastuvõtt ühiselt. Selle ühinemise peamised eesmärgid on vähendada ebamõistlikku konkureerimist ressursside saamiseks ning suurendada õppekavade praktilisust ja praktikute kaasamist. Neljandaks, Lääne-Viru Rakenduskõrgkooli ühinemine Tallinna Ülikooliga. Seis peaks olema selline, et ühiste kavatsuste protokoll on eelmise aasta juulis allkirjastatud ning ühinemine on plaanis lõpule viia tänavu septembriks. Viiendaks oli küsimuse all Eesti Keele Instituudi ühinemine Tartu Ülikooliga. On teada, et Eesti keelenõukogu arvates peaks Eesti Keele Instituut jätkama iseseisvana. Kuuendaks toetati Keemilise ja Bioloogilise Füüsika Instituudi ühinemist mõne ülikooliga ja minu teada neid läbirääkimisi jätkatakse. Muidugi on oluline, mida instituut ise sellest arvab. Seitsmes ettepanek puudutas Tervise Arengu Instituuti. On otsustatud see info teadmiseks võtta ja võimalik ühinemine mõne teadusasutuse või ülikooliga tuleb arutelu alla pärast analüüsi valmimist. Nii palju ühinemistest.

Nüüd sellest, kas on plaanis midagi olulist rahastuses muuta. Selgitan teile, et kui me räägime sellest 1%-st, siis tegelikult on see meie eesmärgist üks kolmandik. Ülejäänud kaks kolmandikku peaks tulema erasektorist. Ma arvan, et rahastamise vallas tuleb suuremat tähelepanu pöörata just erasektori ja avaliku sektori igakülgele koostööle.

#### **11:25 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, Viktoria Ladõnskaja!

#### **11:25 Viktoria Ladõnskaja**

Austatud peaminister! Minu küsimus on seotud eelmise küsimusega, mis siin saalis kõlas. Eelmise valitsuse ajal ehk siis eelmisel aastal ning aastal 2015 oli suur küsimus just nimelt Eesti Keele Instituudi saatus. Ma palun veel kord, et te rõhutaksite, et nüüd on olukord selgem. Meie fraktsioon nimelt arvab, et Eesti Keele Instituudi roll Eesti teadusmaastikul on väga oluline.

#### **11:25 Peaminister Jüri Ratas**

Jah, ma rõhutan, et olukord on selgem ning instituut jätkab nii, nagu ta praegu oma tööd formuleerinud on. Valitsusliit on ka öelnud, et me soovime sinna lisaraha anda, ning seda tehakse.

#### **11:26 Aseesimees Enn Eesmaa**

Raivo Põldaru.

#### **11:26 Raivo Põldaru**

Aitäh, härra eesistuja! Lugupeetud peaminister! Te kinnitasite, et kõrghariduse alustalaks jääb endiselt tasuta kõrgharidus. Selle foonil on mul küsimus, kas on mõeldud midagi ette võtta, et noored haritud inimesed jääksid tööle Eestisse ja et nad jätkaksid oma erialal. Ning kas see on vaid Siseministeeriumi plaan, et kui Sisekaitseakadeemia lõpetanud ei asu tööle oma erialal, siis nad maksavad koolitustasu tagasi? Kas see on ainus pääsuke või on teisigi mõtteid selles suunas?

#### **11:26 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh! Ma tean seda, et haridus- ja teadusminister tegeleb selle küsimusega. Ma saan sellest murest täielikult aru, sest meie riik seisab selgelt tasuta kõrghariduse eest. Aga see ei ole ju halb, kui Eesti riigis kõrghariduse saanud noored, olgu tegu bakalaureuse, magistri või doktoriga, siit peale kvalifikatsiooni saamist mujale lähevad. See ei ole halb ja on tore, kui nad saavad mujal tööalaseid lisateadmisi ja -kogemusi. Ent nad võiksid Eestisse tagasi tulla ja panustada meie ühiskonda. Ma olen sellest haridus- ja teadusministriga lähinädalatel rääkinud ja minu teada on tal olemas päris häid mõtteid, kuidas seda küsimust lahendada. Ta on öelnud, et ta püüab nende mõtetega lähiajal välja tulla.

#### **11:27 Aseesimees Enn Eesmaa**

Oudekki Loone, palun!

#### **11:27 Oudekki Loone**

Aitäh! Mul oli väga hea meel kuulda, et valitsusele on oluline eesti kultuuri ja keele arendamine, seda ka teaduspoliitika kaudu. Suur aitäh selle eest! Ma palun aga natuke täpsustada, mida valitsus plaanib teha selleks, et Eesti teadus oleks suures osas eestikeelne. Kas kõrgharidust oleks võimalik omandada niimoodi, et kõik kohustuslikud tekstid on eesti keeles olemas ja et meie inimestel on oma emakeeles ligipääs kõigile maailma olulisematele kultuuri ja teaduse tippsaavutustele?

#### **11:28 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh! Ma alustan sellest, et kui me räägime keeleõppest, siis koalitsioonileppes on kirjas, et me tõstame eesti keele taset. Me tõstame seda ka nende Eesti inimeste hulgas, kes iga päev ei räägi eesti keelt, kelle kodune keel on vene keel. See ei ole mitte ainult selline loosung, selle taga peavad olema ka konkreetsed tegevused. Minu meelest peab alustama sisulistest tegevustest ja neid tuleb toetada ka rahaliselt. Rahaline toetus keeleõppele ongi ette nähtud ka uue valitsusliidu koalitsioonileppes. Nüüd sellest, kas kõrgharidus peab olema läbinisti eestikeelne. Meil on praegu võimalus kõrgharidust omandada ning teadusartikleid ja lõputöid teha nii ühes kui ka teises keeles. Aga küllap te soovisite oma küsimusega juhtida tähelepanu sellele, et kui Eesti ülikoolid eestikeelset kõrgharidust ei toeta, siis kes seda veel toetab. Ükski teine ülikool mingist teisest riigist vaevalt seda toetama hakkab. Usun, et eesti keele pidamine oluliseks ka kõrghariduse vallas on kindlasti vajalik.

#### **11:30 Aseesimees Enn Eesmaa**

Jaak Madison, palun!

#### **11:30 Jaak Madison**

Aitäh, austatud Riigikogu istungi juhataja! Hea peaminister! Kui Mart Helme meie fraktsioonist esitas küsimuse, mis puudutas teadusuuringuid põllumajandussektoris, siis te pidasite seda väga perspektiivikaks suunaks, mida tuleks edasi arendada. Kuid sarnaselt põllumajandussektoriga on Eestis väga tähtis ka puidutööstus, mille arendamisel rakendusuuringuid absoluutselt ei tehta. Kuidas võiks seda probleemi lahendada ja mida te saate selle nimel teha, et rakendusuuringute puudumine tõsise puudujäägina lauale tõsta ja see teadustöö arendamisel valitsuse üheks prioriteediks seada?

### **11:30 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh! Ma arvan, et mis puutub sellesse valdkonda, metsapoliitikasse ja metsandusse, siis meie suured kogemused selles on väärtus omaette. Väärtus omaette on ka erasektori ettevõtted, kes suudavad praegu puidust toota selliseid tooteid, mis on väga atraktiivsed rahvusvahelistel turgudel. Kui te küsite, kuidas seda sektorit veel paremini edasi arendada, siis ma juba selgitasin meie seisukohta, et me peame avaliku sektori ja erasektori koostööd suurendama. See on minu meelest ka selles valdkonnas ülioluline. Puit on olnud meie suurimaid ekspordiallikaid, puit on üks loodusressurss, mille kasutamisel me oleme suutnud head tööd teha. See on Eesti ekspordi tugevalt mõjutanud. Need on minu mõtted sellele küsimusele vastates.

### **11:31 Aseesimees Enn Eesmaa**

Ain Lutsepp.

### **11:32 Ain Lutsepp**

Aitäh, härra eesistuja! Austatud peaminister! Milline on valitsuse seisukoht küsimuses, kas Tallinna Tehnikaülikoolis ja mujal võidaks meil teha teadusuuringuid riigikaitse valdkonnas? Kas siin on plaanis ka lisainvesteeringuid?

### **11:32 Peaminister Jüri Ratas**

Aitäh! Valitsusliit on tõesti kokku leppinud riigikaitse valdkonda lisaraha eraldada. See tuleb lisainvesteeringute programmist, mille maht on 315 miljonit. Muidugi on iseküsimus, et kui jutt on üldjoontes riigikaitsest, siis mis valdkonda täpsemalt need investeeringud lähevad. See on aga küsimus ka Kaitseministeeriumile.

### **11:32 Aseesimees Enn Eesmaa**

Heljo Pikhof, palun!

### **11:32 Heljo Pikhof**

Aitäh! Austatud peaminister, kõigepealt suur tänu põhjaliku ja hea ettekande eest! Aga mul on ka üks küsimus. Kuidas võiks teie arvates meie ühiskonnas õigusteaduse rakenduslikkust suurendada?

### **11:33 Peaminister Jüri Ratas**

Üks võimalus seda paremini rakendada on, kui oma teadmisi kasutavad rohkem Riigikogu liikmed, kel on õigusharidus, kes on õigusteaduses teaduskraad, näiteks doktorikraad. Ma toon välja ka ühe mõtte, mille eile teaduste akadeemia lauale pani. See mõte oli, et ühelt poolt me räägime kogu aeg teadusalasest koostööst avaliku ja erasektori vahel, aga me peame ka rääkima teadlaste ja oma ala tippspetsialistide panusest avalikku sektorisse. Mõte, mis eile laua pealt läbi käis, oli see, kuidas rohkem kas teaduste akadeemia või Eesti ülikoolide kaudu teadlasi näiteks ministeeriumide juurde tuua. Selle teemaga TAN eile tegeles ja ma arvan, et see arutelu järgmisel korral jätkub.

### **11:34 Aseesimees Enn Eesmaa**

Austatud peaminister, praegu teile rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Sõna saavad fraktsioonide esindajad. Barbi Pilvre Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel.

### **11:35 Barbi Pilvre**

Hea eesistuja! Austatud peaminister! Lugupeetud Riigikogu! Täna peaministrit valgustava ettekande eest teadus-, arendus- ja innovatsioonitegevuse seisu teemal. Ettekandest jäi kõlama, et ehkki Eestis on välja kujunenud kõrgetasemeline teadus- ja arendustegevus, meil on hea seis rahvusvahelises publitseerimises ja tsiteerimises ning riik panustab selle taseme säilitamiseks ja tõstmiseks olulisel määral raha, oleks väga vaja suurendada teaduse ja ettevõtluse vahelist koostööd. Innovaatiline mõte, kui see on avalikest ressurssidest rahastatud, peaks sagedamini jõudma teadusest ka praktikasse ja peaks olema rakendatav Eesti inimeste hüvanguks.

Sotsiaaldemokraatliku fraktsiooni nimel tehtavas ettekandes tahan ma peatuda ennekõike teadusmaailma ja ühiskonna vahelisel kommunikatsioonil. Ühest küljest võiks leppida, et Eesti teadus

elab oma elevandiluuist tornis ega suhestu eriti ümbritseva ühiskonnaga. Laiema avalikkuse jaoks on teaduslikud ülesandepüstitused ja teaduslikud teadmised nagunii liiga keerulised. Et teaduslikke teadmisi on võimatu taandada meedia must-valgete formaatide jaoks sobivaks, oleks ehk parem avalikkuses teadusest üldse mitte rääkida ning lasta sellel valdkonnal häirimatult edasi elada oma sissepoole suunatud elu. Arvatavasti on siin saalis vaid vähestel ettekujutus, millega tegeleb tänapäeval Eesti teadus – ka selle pehmem pool, millest eriti täna pole juttu olnud, ehk sotsiaal- ja humanitaarteadus. Teaduse ja avalikkuse vaheline kommunikatsioon on üsna kesine.

Uusi teadmisi produtseerivad Eestis igal aastal sajad magistritööd ja kümned doktoritööd. Heal juhul ilmub mõne töö kohta ka eestikeelne artikkel Sirbis, enamasti aga jäävad loodud uued teadmised failidena ülikooli andmepankadesse. Heal juhul on need ehk aluseks mõnele järgmisele tudengi tööle. Sageli on teadustekstid ainult inglise keeles. Rakenduslikkus on Eesti akadeemilises maailmas, vähemalt humanitaar- ja sotsiaalteadustes, pigem negatiivse varjundiga sõna ning rakenduslikke töid peetakse sageli vähenõudlikumaks.

Mõned näited Eesti aktuaalsetest teadusteemadest. Selle aasta alguses sai Eesti Teadusagentuuri personaalse uurimistoetuse ehk PUT-i, mille saamine on Eesti teaduse kõrgeima pilotaaži tunnus, seitse Tallinna Ülikooli teadlast, kaudselt ka minu kolleegid Tallinna Ülikoolis. Need tippteadlased saavad lähiajal süvenenult tegelda kultuuriliste muutuste ja konfliktide teoreetilise mudeli, subjektsuse ja lausungi temaga Juri Lotmani loomingus, relatsioonilise lähenemisega nurjatute probleemide valitsemisele, demograafia aspektiga 19. sajandi maa- ja linnaühiskonnas, audiovisuaaltööstuse väljakutsetega digiajastul. Loodan väga, et uurijatel jätkub inspiratsiooni oma teemadega tegelda, aga loodan ka, et saadav uus ja huvitav teadmine jõuab kunagi tagasi ka Eesti ühiskonda, rikastades meie arusaamist ümbritsevast ja iseendast. Võib-olla saab see aluseks mõnele asjakohasele teemapüstitusele avalikus diskussioonis. Mõni akadeemiline leid leiab ehk mõtestatud kujul koha õpikukaante vahel, loengukursuses või on aluseks mõne otsuse tegemisele, võib-olla aitab laiemalt analüüsida mõnda aktuaalset probleemi. Loodan, et mõni uurimistoetuse saanud teadlane avaldab mõne teksti ka eesti keeles.

Julgen väita, et Eesti teadusinstituutsioon olemuslikult ei soodusta teadusliku teadmise levikut Eesti ühiskonnas. Samal ajal kui ülikoolides toodetakse üha enam teadmisi ühiskonnast ja inimesest, valitseb Eesti avalikkuses segamatult tõejärgne situatsioon, *voodoo*-silmamoondus ja hookuspookus, mida kütab meedia. Tuleb au anda, et teadusliku teadmise populariseerimise nimel teevad pingutusi nii uus teaduste akadeemia juhtkond kui ka ülikoolid. Esile võib tõsta meie väikse tiraažiga kultuuriajakirju. Palun lisaaga!

### **11:39 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun!

### **11:39 Barbi Pilvre**

Ent kui Eesti Teadusinfosüsteem ehk ETIS ei kvalifitseeri eesti keeles ilmunud artikleid üldjuhul teadustekstideks – mõni erand siiski on –, puudub teadlastel motivatsioon ennast eesti keeles väljendada. Sellega tegelevad üksikud entusiastid. Isegi eestikeelsed kõrgkooliõpikud ei kvalifitseeru ETIS-e järgi staatust andvateks publikatsioonideks. Akadeemia, Sirbi ja Vikerkaare artiklid on õpetlase kvalifikatsiooni hindamisel sama head kui mitte miski. Ajaleheartiklid võivad teadlase profiilile isegi negatiivselt mõjuda. Nii jõuab poliitikuteni ja teiste otsusetegijateni ühiskonnaalane teaduslik teadmine juhuslikult, heal juhul mõne eksperdiarvamuse kaudu või lihtsustatud kujul mõne populaarse portaali kaudu.

Teisalt on täiesti arusaadav, et teadustegevus peab olema rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline, võrreldav omas valdkonnas. Seetõttu on ingliskeelsed kõrge klassifikatsiooniga ajakirja artiklid omal kohal teadustöö kvaliteedi hindamisel. On kokku lepitud, et Eesti teaduse rahvusvahelist taset näitab tsiteeritavuse indeks ja teaduslikku kvaliteeti mõõdetakse bibliomeetriliselt, st mõõdetakse artiklite tsiteeritavust. Tsiteeritavuselt ongi Eestis mitu teadlast, kes on omas valdkonnas maailmas tipptegijad, seda ka siis, kui nad on Eesti avalikkusele vähetuntud. Me võime siis rõõmustada selle üle, et Eesti teadlased panustavad globaalsesse teadusse ja viivad edasi maailma mõtet. Nii-öelda kõvade teaduste vallas keskenduvad teadus- ja arendustegevuse investeringud tippteadusele, ekstsellentsile, mille järele ekspertide hinnangul Eesti majanduses ei ole piisavat nõudmist. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ekspertide arvates ei ole teaduses tehtaval nähtaval väljundit Eesti

majandusse. On isegi arvatud, et kui riiklikku teaduse rahastamise süsteemi ei muudeta, siis seda väljundit majandusse ei tekigi. Leitakse, et tuleks arutada, millest koosnevad teadus- ja arendustegevuse investeringud, miks need on just sellised ning mil määral ja kuidas need majandusse ja ühiskonda tagasi tulevad.

Ka sotsiaaldemokraatide arvates oleks Eestis vaja teadustegevuse finantseerimisse rohkem kaasata erasektorit. Kuid selle eeldus on, et erasektor näeb teaduse finantseerimises selget seost oma tegevusega või kasu. Nagu peaminister märkis, Eesti innovaatilistest ettevõtetest peab vaid murdosa ettevõtteid Eesti ülikoolide ja teadusasutusi kõige väärtuslikumateks koostööpartneriteks. Ekspertide hinnangul tuleks teaduse rahastamise süsteemi muuta ja seada rahastamine suuremasse sõltuvusse panustamisest Eesti majanduskasvu. Teadlasi peaks ka motiveerima koostööks erasektoriga ja ühiskonnale oleks kasulik teadlase selline karjäärimudel, mis väärtustaks insener-tehnilisi oskusi ja ettevõtluskoostööd, et panus ühiskonda oleks hinnatud ka teadlase CV-s. Sotsiaaldemokraatide arvates tuleks teadus- ja arendusstrateegia valguses pöörata tähelepanu ka ülikoolide õppejõudude palkadele, millest avalikkuses just väga sageli ei kuule. Me räägime õpetajate ja lasteaednike palkadest, aga Eestis on suur haritlaste rühm – ülikoolide õppejõud –, kelle palgad on olenevalt erialast sageli piinlikult madalad, arvestades kvalifikatsiooninõudeid. Õppejõududest aga oleneb teadlaste järelkasv, ilma milleta pole Eestis ka teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni strateegia elluviijaid. Aitäh!

### **11:39 Aseesimees Enn Eesmaa**

Teil on veel pool minutit aega.

### **11:39 Barbi Pilvre**

Aga ma lõpetasin praegu.

### **11:42 Aseesimees Enn Eesmaa**

Selge. Aitäh! Jürgen Ligi Reformierakonna fraktsioonist.

### **11:42 Jürgen Ligi**

Austatud aseesimees! Austatud Riigikogu! Ma ei kõnele, ma pigem kommenteerin peaministri kõnet. Ta sisuliselt väljendas oma kõnes korduvalt hariduspoliitika järjepidevust ja selles mõttes toetas asju, mille eest olen mina seisnud ja mille eest on seisnud minu eelkäijad. Nii et üldist ülevaadet ma ei kordaks. Mulle meeldis selles kõnes kõigepealt see, et ta markeeris ära mõned Eesti teadussaavutused.

Teadlased tõepoolest ei pälvi piisavalt tähelepanu. Kahjuks on see mõnes mõttes ironilisel moel nagu kombinatsioonis sportlastega, sest ega ta muus kui sporditulemuste teatamise stiilis teadlasi ei nimetanud. Veel meeldis mulle eelmiste valitsuste panuse tunnistamine ja järjepidevuse hindamine. Ma loodan, et seda joont hoiab valitsus ka edaspidi. Ja muidugi meeldis mulle, et valitsus veel sügavamalt huvi teadus- ja arendustegevuse vastu pole tundma hakanud, mis tähendab ka, et ta ei ole midagi kihva keeranud, nagu mõnes teises valdkonnas paraku on juhtunud. Ette on võetud muutmine muutmise pärast.

Väga palju oli juttu ettevõtlusest ja majandusest. Tundus, nagu ühte lehte keeratakse mitu korda ja siis hakatakse otsast peale. Selle käigus tegelikult peaminister vargsi tunnistas, et valitsuse üldine majanduspoliitiline agenda on olnud, et majanduse võti ei ole see, et riik peab elavdama majandust rumalaid ja lihtsaid majandusharusid eelistades, madalapalgalisust subsideerides ja lihtsalt ehitades. Nii et tunnustan: peaminister tunnistas, et meie majanduse võti on siiski struktuuri parandamine, meie positsiooni parandamine rahvusvahelises tööjaotuses ja tark majandus. Seda sõna on teadus- ja arendustegevusest rääkides põhjust siiski ka välja öelda. Aga puudu jäi meetod, kuidas majanduse struktuuri muuta ja majanduse tarkust suurendada. Kõik see oleks olnud lihtsalt tangitav haridusministeeriumist, aga tegelikult ka Riigikantsleist. Mulle tundub, et ekspertide abi selle kõne koostamisel ei olnud kasutatud, aga olnuks vaja näidata, kuidas seostada teadust ja majandust ning kuidas hariduse kaudu jõuab teadus paremini majandusse.

Mis mulle kõige vähem meeldis, oli see, et selles kõnes puudus üldine visioon teaduse tähendusest ühiskonnas. Kõik see majanduse ja ettevõtluse jutt oli selline hästi lihtsakoeline tehnokraadi vaade. Kogu unistus oli sellest, kuidas teha teadusest suppi või praadi ja kuidas seda pannile panna. Miks meil teadust vaja on, sellest ei räägitud. Kõik algab ju ikkagi sellest, et teaduse põhiline roll ühiskonnas on anda teadmisi. Ja olukorras, kus tegelikult juhivad protsesse teadmisest rohkem arvamused, huvi, mulje,

mood, *online*-meedia, minu poolest ka libauudis, usk, propaganda, irratsionaalsus – sellised asjad –, olnuks väga oluline teha kummardus teadusele.

Palun lisaaega!

#### **11:47 Aseesimees Enn Eesmaa**

Palun, kolm minutit lisaaega!

#### **11:47 Jürgen Ligi**

Kui me karust tahame teha kasukat või sööki, on ilus pidada peied, aga antud juhul oleks kõnes võinud üks lõik olla lihtsalt austusavaldus. Teaduse tähendus ühiskonnas peab kasvama ja selles mõttes ka meie suhtumine poliitikutesse peaks olenema sellest, kui palju nad aru saavad teadmise tähtsusest. Poliitilises konkurents ei tohi domineerida publikule meeldimise mõõde. Harimatult poliitikut kindlasti ei saa pikemat seletust selle kohta, mis asi on see paigalseisu mootor, millena üks nendest nimetas ennast, kui valitsuse kukutamiseks läks. Aga peaminister tegelikult seda natukene illustreeris. Mulle meeldis see lõik, kus tunnistati – ettevõtluse lõigus enamik ettevõtluse mainimise kohti ei olnud väga sisukad –, et ettevõtluses puudub innovatsioon ja et paigalseis ei tulene tegelikult meie riigi vähesest innovaatilisusest, vaid sellest, et ettevõtted ei suuda, ei taha või ei oska olla innovaatilised. Ja asi ei ole sugugi ainult digilahendustes, asi on palju laiemas innovatsioonis.

Mida veel mainida? Oleks tahtnud tugevamat sõnumit teaduskorralduse kohta, et mis ikkagi muutumas on. Asi ei ole kindlasti Gunnar Okis, aga me oleme selle raporti puhul, mille Gunnar Okk kokku pani, jõudnud konkreetsete ettepanekuteni, etappideni, mida valitsuses või pigem küll TAN-is on arutatud. Selle oleks võinud ära märkida. Seda, et me siin mingid asjad tagasi tahame pöörata, ma olen kuulnud haridus- ja teadusministrit. Ja kuna siin väga palju keelest räägiti ja kuna ka tema on maininud, justkui hool keele eest väljenduks Eesti Keele Instituudi iseseisvuses, siis ma ütlen, et mina tegin ettepaneku Eesti Keele Instituudi profiili tõsta, liita ta Tartu Ülikooliga ja anda talle rohkem akadeemilist tähendust, nii et mõju ühiskonnale oleks suurem. Aga ma olen kuulnud, et sellest sammust loobutakse. Uusi visioone, mis teaduskorralduses edasi saab, paraku üldse ei kommenteeritud.

Rahastuse vallas ma soovin valitsusele kindlasti jõudu! Vaatame RES-i menetluse järel, kas kirjutatakse see 1% sisse ka RES-i. Minu peaministrid on seda toetanud ja see oleks juhtunud järgmisel kevadel. Aga minu küsimus rahastuse kohta oli pigem struktuuri puudutav: mismoodi asutuste rahastamise mudel ikkagi peaks eri teadusvaldkondi prioriseerima. Loodame, et järgmises ettekandes peaminister ka seda puudutab. Aitäh!

#### **11:51 Aseesimees Enn Eesmaa**

Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni nimel saab sõna Mart Helme.

#### **11:51 Mart Helme**

Austatud eesistuja! Lugupeetud peaminister! Ma tahan alustada sellega, millega siin on juba teisedki välja tulnud, nimelt tänusõnadega, et te selle teema olete saali toonud. Küllap ei kahtle keegi, et teadus ja teadussaavutuste rakendamine on võtmeküsimus, millest oleneb, kas meie väike majandus saab rahvusvaheliselt konkurentsivõimeliseks. Ma kuulasin teie ettekannet ja jälgisin ka küsimusi-vastuseid ning mul tekkis selline mõte, mida ma olen tegelikult ka varem mõelnud ja väljendanud, et on mõned aspektid, millele ei ole piisavalt tähelepanu pööratud. Üks on see, et me käsitleme teadust kogu aeg kui midagi, mille me peame tooma tööstusse või põllumajandusse või mingisse muusse valdkonda, miks mitte ka teenindusvaldkonda, ja sel moel teadust siis praktikas väärindama. Aga vaadates meie väikest majandust, vaadates väga tagasihoidlikke turumahtusid, olen mina isiklikult hakanud üha enam mõtlema selle peale, et meie rakendusteadused peaks olema iseseisev ekspordivõimeline majandusharu. Kõik see, mida meie teadlased välja nuputavad, olgu geenitehnoloogia vallas, olgu töu- ja sordiaretuse vallas, olgu puidukeemia vallas, olgu mis tahes muus vallas – ükskõik kui innovatiivsed need ideed ka ei ole, meie väike majandus jääb enamasti nendele ideedele lihtsalt kitsaks. See tähendab seda, et need asjad peavad olema kasutatavad ka ekspordiartiklitena.

Siin on väga selge, et selle teemaga kaasneb kaks olulist teemat. Üks on seotud patendindusega või intellektuaalse omandiga, kui laiemalt võtta, ja teine on seotud bürokraatiaga. Vaatame kas või täiskogu käesoleva nädala päevakorda. Selles päevakorras on mitu eelnõu, mis on otseselt seotud Euroopa direktiividega. Kui mina oleksin peaminister, siis ma algataksin kõikide eurodirektiivide ja nendest

tulenevate seadusandlike aktide korraliku auditi ning viskaksin prügikasti kõik, mida sinna annab visata ja mis selgelt takistab meie majanduse konkurentsivõime ja innovatiivsuse rakendamist. Uskuge mind, prügikasti saaks visata väga palju ja paljudel puhkudel ei tekiks sellest mingisugust konflikti Euroopa Komisjoni või direktoraatidega, sest paljud asjad, mida me siin aastate vältel oleme menetlenud, ei ole kohustuslikud, vaid soovituslikud. Nii et minu siiras nõuanne praegusele valitsusele ja peaministrile on vaadata bürokraatia üle ja kõik takistavad õigusaktid kõrvale heita. Vastasel korral me ise lämmatame ennast. See on nagu istumine kinnises toas, kuhu värsket õhku ei tule, sest kõik ukSED ja aknad on kinni topitud.

Need on mõtted, mis tekkisid seda ettekannet kuulates. Ma ei hakka näpuga näitama, mis on prioriteetne ja mis ei ole prioriteetne. On selge, et teatud valdkondades me oleme tugevamad, teatud valdkondades nõrgemad, kuid üks, millele ma veel tahan tähelepanu pöörata ja mille hea kolleeg Sotsiaaldemokraatlikust Erakonnast välja tõi, on sotsiaalteadused. Mina tooksin eraldi välja – ma ei tea, võib-olla minu järel esinev Keskerakonna esineja räägib ka nendest teemadest – nn rahvusteadused. Ma palun lisaaega!

### **11:56 Aseesimees Enn Eesmaa**

Kolm minutit lisaaega, palun!

### **11:56 Mart Helme**

Me oleme nii väike kultuuriruum, me oleme nii väike keeleruum, et kui meie ei seisa hea oma rahvusteaduste, oma ajaloo, oma ühiskonnateaduste, oma sotsiaalteaduste arendamise eest, siis keegi teine meie eest seda ei tee. Alati põrkume muidugi kõikide teemade puhul ühele asjaolule: see on rahapuudus. Aga mina olen kogu oma teadliku elu elanud oma praegu kahjuks juba kadunud ema nõuande järgi: lase rublal minna, ruumi kümnel tulla! See oli nõukogude ajal, kui meil rubla oli, nüüd võiksime öelda, et lase eurol minna, ruumi kümnel tulla.

Raha kasutamist ei saa võtta lihtsalt kulutusena. Eestis raha kasutamisest rääkides me räägime sellest väga suurel määral kui kulutamisest, aga raha kasutamine peaks meie käsituse järgi olema pigem investering. Me peaksime silmas pidama, kuidas raha kasutamine kannab protsente. Protsendid ei pruugi olla ja ei saa alati olla materiaalsed, et tõepoolest euro asemele tuleb kümme. Kasu võib olla ka hoopiski kaudsem, hoopis pikaajalisem. Ning raha kasutamise üle otsustades ei peaks kogu aeg küsima, kus on kätteallikad. Raha on alati, küsimus on prioriteetides. On selge see, et rahvusteadused peaksid rakendusteaduste kõrval samuti prioriteetsed olema.

Need olid need mõtted, mis tekkisid. Aga veel kord lõpetuseks: ma loodan, et tänane ettekanne ja arutelu ei jää linnukese kirjanemiseks, vaid et peaminister tõepoolest täidab oma siin puldis välja öeldud lubadusi, et teadusega, teadussaavutuste rakendamisega tegeletakse ja sellesse töösse kaasatakse meie mitte just piiramatut teaduslikku potentsiaali, ajupotentsiaali nii suurel määral kui võimalik. Aitäh!

### **11:58 Aseesimees Enn Eesmaa**

Aadu Must Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel, palun!

### **11:58 Aadu Must**

Austatud juhataja! Head kolleegid! Peaministri ettekanne teadus- ja arendustegevusest on vana traditsioon. Mina olen üks nendest, kes on neid kuulanud vähemalt 2007. aastast ja iga kord ka rõõmustanud. Ja üks vana näide, mida ma olen siin puldis korra juba kasutanud. Kui ma hiljem olen proovinud eelarve arutelu käigus neid häid mõtteid tsiteerida, siis on mu käest küsitud just nii, nagu hea kolleeg Mart Helme just viitas: "Aga kust te selle jaoks raha võtate?"

Tänane ettekanne oli huvitav, mõtlemapanev ja imetlusväärne selles mõttes, et tavaliselt koostatakse sellist ettekannet veidi kauem, kui praegune valitsus üldse on ametis olnud. Nii et see on suur ime, kui suudad anda aru asjadest, mida ei ole ei teoreetiliselt ega praktiliselt olnud võimalik lahendada, nagu mitmed küsijad siin on ka viidanud.

Haridus ja teadus-arendustegevus on väga pikkade traditsioonidega valdkonnad. Neil peavad olema tugevad vundamendid, neid ei rajata ühe hetkega. Me oleme praegu hästi uhked, nagu te kõik olete ilmselt tähele pannud, PISA testi tulemuste üle ja räägime, et vaat kus meil on tublid õpilased. Mõni kiidab selle eest eelmist valitsust. Mõni, näiteks haridusminister, ütleb, et oi, näete, ma olin

haridusminister ja tänu sellele on kõik nii tublid. Ma võin aga öelda, et 19. sajandi eestlaste usul haridusse on meie PISA testi tulemustele suurem mõju kui ühel või teisel aruannetes märgitud teguril. Peaministri ettekandest tuli väga hästi välja, et riik ei tee teadust. Valitsus ei tee teadust. Nad loovad tingimused, kus haridus ja teadus-arendustegevus meie ühiskonna huvides kõige paremini töötaksid. Samas on selliseid ülevaateid tehes päris huvitav võrrelda meid ja neid, kes on ümber meie. Räägitakse ju "vanast heast võrdlevast meetodist". Ma olen huviga jälginud, mida räägivad teiste, meile lähedal olevate riikide analoogilised aruanded. See on päris põnev. Mu kogemused on sellised – mõtlen mitte seda, vaid eelmist aastat –, et kõik endised nn postkommunistlikud riigid räägivad sellest, kuidas nad teevad kohe teaduses läbimurde, sest nemad on esirinnas infotehnoloogias ja biomeditsiinis. Kõik räägivad seda. Meie räägime ka. Samas on selle postkommunistliku bloki – võtke seda terminit tugeva irooniaga – üks omapära see, et traditsioonid on väga tugevad. Tehakse nii, kuidas on saavutatud hea kvaliteet. Ja üsna tihti on nii, et sõjateaduste vajalikkuse üle vaieldakse mõnes väikeses rahvusriigis oi-oi kui valusalt ja saadakse selle eest ka kõvasti vitsa.

Täna käis siit läbi ka küsimus, kus on viited. Kas rakendusteaduse eesmärgiks peavad olema viited või tooted, selle üle vaieldakse ka mujal maailmas. Üks tõsine teema on ja nähtavasti see tuleb teaduseski omaks võtta, et issanda loomaaed on seda rikkam, mida mitmekesisem see on. Kõike ühe vitsaga lüüa ei ole kindlasti võimalik. Nimetan vaid mõned probleemid, muidu saab aeg otsa ja ma ei jõua sissejuhatusest kaugemale. Üks teema on see, mil määral peab üks instituut välja arendama oma teadus- ja arendustegevust. Ma toon ühe näite, meelega näidates meid positiivses valguses ja kirudes teisi. Samasuguseid näiteid võiks Eesti kohta tuua ka teistpidi, aga ma meelega seda ei tee. Jutt on täna juba jutuks olnud maaülikoolist. Mait Klaassen on tohutult uhke, et on välja arendatud veterinaariakeskus, kus on rahvusvaheline õppetöö, rahvusvahelised õppekavad, õppetöö inglise keeles ja see võib rahuldada kolme Balti riigi vajadusi. Selle peale saabusid õnnelikuna kohale lätlased ja leedulased ning ütlesid, et oi, kui hästi tehtud, me teeme ka endale samasugused keskused. Kui esitati küsimus, et meil see juba on, teie arendate ehk midagi muud välja, siis teatasid nad, et tahaks ikka nagu oma asja teha.

Palun lisaaega!

### **12:03 Esimees Eiki Nestor**

Kolm minutit lisaaega.

### **12:03 Aadu Must**

Nii et huumoriga pooleks võib öelda, et keegi ei ole nõus millestki loobuma.

Räägiti metoodilisusest. Jürgen Ligi rõhutas seda, kuidas läbi aastate on olnud väga metoodiline lähenemine. Metoodiline lähenemine on aga olnud suurel määral mull ja mul on tohutult hea meel, et erinevaid metoodikaid, mis on välja töötatud, on ignoreeritud. Näiteks kui tõepoolest arvestati punkte ainult rahvusvaheliselt tsiteeritud ingliskeelsete raamatute eest, siis mina imetlesin Toivo Maimetsa või Jaan Järvikut, kes kirjutasid väga võimsad eestikeelset oskussõnavara arendavad raamatud.

Veel üks teema, millel ma tahan peatuda, on humanitaarvaldkond, millest ma lubasin rääkida, aga veel ei ole rääkinud. Asi on selles, et pärast Brexiti oli Euroopa vapustatud sellest, kui vähe me teame oma rahvuslikust identiteedist. Ja mitte ainult Eesti, vaid terve Euroopa. Rahvuslikud ajalood, mis peaksid ometi olema kollektiivse identiteedi vundamendiks, on varjusurmas ja järele on jäänud vaid kommertspool, kuidas ühiskonnateadused, erinevad ühiskonnakihid – või parteid, kui soovite – oma arengu- ja tegevuskavasid reklaamivad. Mõni näeb ideaali selles, et ühiskonna keskel seisab üks vabrik ja selle ümber on tuhanded töölised – siis kõik töötaks. Teiste programm töötab selle nimel, et me jälle paljasjalgsete poisikestena rehielamu õues jookseksime. Ma väidan teile: ühiskonna- ja rahvusteadused on unustuse hõlmas. Meil on küll uus ERM, meile tuleb uus rahvusarhiiv, kuid meie ajalugu on meid valitsenud riikide arhiivides ja ressursi, et kõik seal olev välja uurida, ei ole. Meie kollektiivne identiteet ja meie kollektiivne kogemus kipub kujunema mingisuguse teiste riikide kogemuse järgi. Isegi üks juhtiv Eesti riigimees on öelnud, et tuleb lugeda ameeriklasi – nad seletavad ära, kuidas külaühiskond 19. sajandil töötas. Ta ei tea seda, et sellest kirjutas palju paremini seitse kilomeetrit eemal elanud August Kitzberg näiteks.

Mul on hea meel, et peaminister tõi oma aruandesse inimliku mõõtme. Vahepeal tundus, et seda võib-olla ei peakski olema, sest teadus- ja arendustegevus on oluline ning tundub olevat rohkem tehnika ja majandusega seotud. Samas tunnistan, et peaminister vastas sellesisulistele küsimustele. Ja nähtavasti

selleks, et ei juhtuks nii, nagu Riigikogus läbi aegade on olnud, et teadust ei arendata, vaid mõjukad tegevusvaldkonnad on püüdnud tekki üksteise pealt ära tõmmata – nii on see aastaid olnud –, tuleks formaati laiendada ning rääkida ka nendest teadustest, mis rakendusteaduste alla ei mahu ja mida on siin head kolleegid juba nimetanud. Need on inimesekesksed teadused. Võib-olla võiks Baconiga koos edasi mõelda ja võib-olla peaks edaspidi riike ja nende teadusi järjestades mõtlema ka õnneindeksile. Aitäh!

#### **12:06 Esimees Eiki Nestor**

Viktoria Ladõnskaja Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel, palun!

#### **12:06 Viktoria Ladõnskaja**

Aruande teema on peaministri ülevaade teadus- ja arendustegevuse olukorrast ning valitsuse poliitikast selles valdkonnas. Kahjuks tõdeme, et see aruanne esiteks jäi natuke hiljaks. Tava näeb ette, et aruanne oleks pidanud siin saalis kõlama eelmisel aastal. Ja teiseks käsitleb see eelmise aasta saavutusi ja strateegiat, mille eest peaks vastutama hoopis eelmine peaminister. Kultuurikomisjoni liikmena julgen väita, et nii aasta 2015 kui ka aasta 2016 keskne teema on olnud ülikoolide ja Eesti teadusasutuste ning ettevõtjate koostöö, samuti on päevakorral olnud küsimused teadusasutuste töö optimaalsest korraldamisest. Üks eelmise aasta silmapaistvaimaid kultuurikomisjoni üritusi oli konverents "Teadus kui Eesti arengumootor. III. Ühisosa otsides". See oli väga vajalik arutelu. Selleks et ühiskonna ja ettevõtjate probleemid jõuaksid teadlasteni ja teadlaste uurimistöö saavutused leiaksid praktilistes lahendustes kasutust, on vaja vastastikust avatust.

Tuleb tõdeda, et selles vallas on olemas üldised tendentsid. Esimene tendents, mis on olnud eriti levinud noorte inimeste hulgas: milleks üldse haridus või teadus, kui saab ka ilma selliste pingutusteta raha teenida. Ma ei hakka sellesse süvenema, aga küllap te olete ka siin saalis kuulnud küsimusi stiilis, kas ekspert ikka peaks olema vastava haridusega või ei peaks. Mina arvan, et ikka peaks. Miks ma noorte teemaga alustasin? Sest see on seotud teise olulise tendentsiga: kahjuks on Eestis kõik ressursid, nii maa-alused kui ka maapealsed, piiratud. Inimressurss on samuti piiratud. Ainukene, mis meil piiratud ei ole, on ajuressurss ja selle kasutamine. Üks meie väheseid võimalusi elavdada Eesti majandust on pöörata piisavalt palju tähelepanu Haridus- ja Teadusministeeriumile. Minu visiooni kohaselt on HTM peamine ja strateegiliselt kõige olulisem ministeerium Eestis. Kui meil areneb välja kuvand, et Eesti haridus on hää ja selle võimalused on mitmekesised ning maailmatasemel, siis tekib kolmas tendents ehk n-ö Leiutajateküla efekt, mille puhul teadus ja majandus, eelkõige ettevõtlus tegutsevad ja arenevad käsikäes. Just seda ongi vaja saavutada.

Missugust teadust on Eesti ettevõtlusel vaja? Swedbanki Eesti juhatuse esimees Robert Kitt esines eelmisel aastal kultuurikomisjoni korraldatud konverentsil ning tõdes, et hariduse ja teaduse eesmärk rahvamajanduse tasandil on jätkusuutlik majanduse areng. Selle kohta on ka eraldi termin: kultuuriökonomika. Ning kultuuriökonomika on mittelineaarne, st et kaugemas perspektiivis peaks haridus ja teadus tagama keele ja kultuuri säilimise, lähemas perspektiivis aga tegelema peamiselt materiaalse heaoluga. Eesti Vabariigi ülim eesmärk on eesti keele ja kultuuri säilitamine. Piiratud valik töökohti põhjustab väljarännet ja see on Eesti riigi kestlikkuse kõige suurem ohustaja. Seega saja aasta perspektiivis on olulised pigem loodud kultuuriväärtused, kuid saja päeva perspektiivis on oluline pigem materiaalne heaolu.

Meil on vaja luua keskkond positiivseteks arenguhüpeteks ettevõtluses ja teaduses ning soovitatavalt nende koostöö, et tagada kultuuri ja keele säilimine ja taastootmine. IRL on alati pööranud tähelepanu hariduse valdkonnale. Ka seekord on koalitsioonilepingus rida teemasid, mis meie jaoks on eriti olulised. Peame vajalikuks suurendada erasektori tellimusel ja erasektoriga koostöös toimuva teadus- ja arendustegevuse osakaalu. Nagu lepingus seisab, töötame välja ettepanekud ettevõtete teadus- ja arendustegevuse stimuleerimiseks ning erasektori vahendite suuremaks kaasamiseks. Samuti on väga oluline, et teadus- ja arendustegevuseks targa järeelkasvu tagamiseks suurendame doktorantide stipendiumi. Muidugi ma loodan, et järgmisel aastal on peaministril rohkem rõõmustavaid uudiseid ja ka rohkem teadmisi. Aitäh!

#### **12:11 Esimees Eiki Nestor**

Krista Aru Eesti Vabaerakonna fraktsiooni nimel, palun!

## 12:11 Krista Aru

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu! Head külalised! Lugupeetud peaminister! Eesti Vabaerakonna nimel tänan peaministrit selle ettekande eest, mille ta meile esitas, kogu selle aruande eest ja julguse eest tulla pärast nii lühikest valitsemisaega aru andma teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni poliitika edendamiseks! Kuid ma tahan siinkohal rõhutada, et rohkem, härra peaminister, oleks oodanud just uue valitsuse visiooni, millele ta tahab rõhuda, kuidas on plaanis kasutada riiklikke arendusprogramme. Üks pool teie ettekandest, mis tekitas suisa küsimusi, oli kõik see, mis puudutas kõrgharidust ja teadusasutuste konsolideerimist. Haridus- ja teadusminister kinnitas kultuurikomisjonis, et kõik ettepanekud – v.a IT Kolledži liitmine, mis on juba lepinguga kinnitatud – pannakse uuesti lauale ja arutatakse uuesti läbi, niisama rakkerühma tehtud otsustega edasi ei minda. Nii et siin palun küll täpsustust, kumb jutt on siis õige, kas haridus- ja teadusministri või peaministri oma.

Kuid nüüd mõnest veidi üldisemast küsimusest. Meil on väga hea teadus- ja arendustegevuse strateegia. Need eesmärgid on õiged, tekst on kirjutatud hästi ja seal on rõhutatud üht Eesti riigi jaoks väga tähtsat momenti, et teadus on tänapäeval ainuke või õigemini mitte ehk ainuke, aga vähemalt kõige olulisem tegur, mis saab kindlustada ühiskonna kiire, vajaliku ja inimest arvestava arengu. Inimese motiiv on meie teadusstrateegiasse kindlalt sisse toodud ja ma arvan, et see on väga oluline. Me teame, et mitmed alameesmärgid on suurepäraselt täidetud tänu sellele, et Eesti teadlased on olnud väga head, tublid, püüdlid ja väga töökad. Riik eesotsas Vabariigi Valitsusega on teadus- ja arendustegevust toetanud ning püüdnud esiplaanile seada, aga siin ongi see kuid-koht.

Mis siis on puudu teadus- ja arendustegevuse strateegias, selle elluviimisel ja rakendamisel, et me ikka peame sellest rääkides kasutama sõnu, nagu "aga", "kuid" ja teisi selliseid? Minu meelest on väga lihtne vastus see, et riik pole suutnud seda valdkonda küllaldaselt finantseerida. Ka numbrid tõestavad seda, et strateegias on kirjas asjaomased numbrid, milleni me pole jõudnud. See ongi üks põhilisi põhjuseid. Samas ei ole kõige taga siiski mitte ainult rahapuudus. Nagu kolleeg Mart Helme ütles, eeldab raha otstarbekas kasutamine alati prioriteete, selgeid otsuseid, eeldab mingit väga konkreetset ja pikemaks ajaks seatud orientiiri. Minu meelest on peamine põhjus selles, et Eesti ühiskond ja Eesti teadus on lahku kasvanud. On nagu toiminud kaks eraldi maailma ja nende vahel on puudunud mõtestatud, sisukas ja ühtsel väärtusarendusel baseeruv koostöö. See on see põhipõhjus. Üks ühiskonna osa on kindlasti ka majandus, ettevõtlus, millest me oleme nii palju rääkinud.

Ma palun lisaiega!

## 12:16 Esimees Eiki Nestor

Kolm minutit lisaiega.

## 12:16 Krista Aru

Aitäh! Katsudes siit nüüd kiiresti edasi minna, me võime kohe küsida, miks see nii on läinud. Põhjus ei saa ju olla ainult selles, et rahastamismudel on pärit nendest aegadest, kui kogu meie teadus- ja kõrgharidussüsteemil oli vaja end nõukogudeaegsest olukorrast välja murda ja ühineda läänemaailmaga, mis meil on tänu teadlastele ja tänu paindlikkusele üldiselt väga hästi õnnestunud. See ei saa ainus põhjus olla, põhjuseid peab veel olema. Kõige selle taga, et on lahku kasvatud, et ühelt poolt on nagu teadus hästi arenenud ja teiselt poolt ühiskond, on puuduv omavaheline arusaamine. Teadlaste puhul on kogu aeg toetatud sedasama tsiteeritavust, sedasama punktiarvestust, publikatsioonide arvu. On rõhutatud kas teadlase enda kaalukusele või asutuse või grupi kaalukusele, aga ülesanded, mille täitmist ühiskond vajab, on jäänud kas teise- või viiendajärguliseks. Seda on soodustanud meie senine rahastamissüsteem. Me oleme kavandanud seda, lähtudes ühest või teisest kriteeriumist, aga mitte võttes arvesse just ühiskonna kui terviku vajadusi. Loomulikult on see toonud kaasa selle, et teadus on mattunud bürokraatia alla. Nad kulutavad tohutult palju aega, tõestamaks seda, et kõik on euro täpsusega õigesti kulutatud. Samas ei saa nad tõestada, et tulemus on olnud selline, mida on soovitud, ja et seda tulemust saab ühiskonnas rakendada.

Kas me oleme valmis seda muutma? Ma olen kindel, et me oleme valmis seda muutma. Aastal 2013 valmis haridus- ja teadusministri moodustatud töögrupil uus rahastamismudel. Aastal 2016 võeti vastu Eesti Teadusagentuuri, ministeeriumi ja akadeemia koostöös terve uus rahastamiskontseptsioon. See võtab arvesse ja toetab tippteaduse arengut, see toetab tööd alustava teadlase arengut, see toetab ja arendab teadlase karjäärimudelit ning loob võimaluse, et need, kes on õppinud, need, kes armastavad oma valdkonda, hakkavad panustama ja tahavad panustada Eesti ühiskonda, ka meie majandusse, et

aidata lahendada kõiki ühiskonna ette kerkinud probleeme. Selle kaudu areneb kogu ühiskond, kasvab rahva usaldus ja mis kõige olulisem: kasvab soov Eestis elada. Eesti inimene, olgu ta teadlane, ärimees, ettevõtja või maapidaja, on õnnelik, korraldades oma elu ja oma elu korraldades aidates ka teisi. Aitäh!

#### **12:19 Esimees Eiki Nestor**

Kodu- ja töökorra seaduse § 71 alusel on Vabariigi Valitsuse liikmel õigus esineda sõnavõetuga. Palun, peaminister Jüri Ratas!

#### **12:19 Peaminister Jüri Ratas**

Austatud Riigikogu esimees! Austatud Riigikogu liikmed! Ma kõigepealt tänan teadus- ja arendustegevuse korralduse seadust, eriti § 10 lõiget 2, mis annab peaministrile võimaluse vähemalt kord aastas Riigikogu ees käia. Kui te vähegi lubate, siis see aasta võiks olla erandlik: sellest vähemalt korrast võiks saada vähemalt kaks korda. Aasta lõpus on peaminister kindlasti valmis andma uue ülevaate ja tegema tagasivaate aastasse 2017.

Tegelikult tahan Vabariigi Valitsuse nimel tänada kõiki Riigikogu liikmeid tänase arutelu ja diskussiooni eest! Loomulikult tänan eriti kultuurikomisjoni ja tema esimeest selle ettevalmistava istungi eest. Mul on hea meel, et kõik fraktsioonid võtsid siin sõna ja ütlesid oma seisukoha välja – ma arvan, et see ei ole mitte vähetähtis. Ma ei saa tänast arutelu lõpetada ilma selleta, mis on sellistes lõppsõnadest alati kohustuslik, aga meeldiv osa. Ma tänan kõiki neid inimesi, kes on mind aidanud selle ülevaate ettevalmistamisel! Neid on väga palju olnud, neid on olnud akadeemikute seast, neid on olnud rektoreid, professorite ja doktorite seast. Ma tänan ka Riigikogu liikmeid, näiteks professoreid, kes on aidanud mind oma mõtetega, ja loomulikult valitsusliikmeid! Ja ega ilma tublide riigiteenistujateta, olgu nad Riigikantseleist või Haridus- ja Teadusministeeriumist, ei saa ka hakkama. Aitäh ja kõike head!

#### **12:21 Esimees Eiki Nestor**

Lõpetan selle päevakorrapunkti arutelu.

---

## **2. 12:21 Ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (315 SE) esimene lugemine**

#### **12:21 Esimees Eiki Nestor**

Meie järgmine päevakorrapunkt on Eesti Vabaerakonna fraktsiooni algatatud ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 315 esimene lugemine. Algatajate ettekandja Monika Haukanõmm, palun!

#### **12:22 Monika Haukanõmm**

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Vabaerakonna fraktsiooni nimel andsin ravikindlustuse seaduse muutmise seaduse eelnõu üle täpselt kolm kuud tagasi, 17. oktoobril eelmisel aastal. Selle muudatusega teeme ettepaneku muuta ambulatoorse eriarstiabi visiiditasude maksmise korda ning vabastada visiiditasust kõik alla 19-aastased puudega lapsed. Kehtiva ravikindlustuse seaduse kohaselt ei tohi küsida visiiditasu, kui tervishoiuteenust saadakse esmatasandil, st perearsti juures. Kui vaadata eriarstiabiteenust, siis on seaduses toodud loetelu, millistel juhtudel visiiditasu küsida ei tohi. Visiiditasu ei või nõuda kindlustatutelt sellistel juhtudel, kui ambulatoorset tervishoiuteenust saab alla kaheaastane laps, kui ambulatoorset eriarstiabi osutatakse rasedale, kui patsient suunatakse statsionaarsele ravile kohe peale ambulatoorset visiiti või, neljandaks ja viimaseks, kui inimene suunatakse samas ravisutuses teist tervishoiuteenust saama.

Ravikindlustuse seaduse kohaselt on visiiditasu kindlustatud isiku poolt omaosalusele lisaks kantav kulu ravikindlustushüvitise, st tervishoiuteenuse saamiseks, mille maksmise kohustust haigekassa üle ei võta. Siinkohal tuleb rõhutada, et eriarstiabi osutajal on visiiditasu nõudmise õigus, mitte kohustus. See tähendab, et tervishoiuteenuse osutaja võib visiiditasu ka mitte kehtestada. Ravikindlustuse seadus sätestab ambulatoorse eriarstiabi visiiditasu määraks 5 eurot. Tervishoiuteenuse osutaja võib kehtestada piirmäärast madalama visiiditasu, samuti võib ta vabastada visiiditasu maksmise kohustusest rohkem sihtrühmi, kui seaduses sätestatud. Seega, seaduse kohaselt on visiiditasu küsimine jäetud ülejäänud gruppide puhul lahtiseks, st iga tervishoiuteenuse osutaja saab ise otsustada, kellele ja mis määral vabastus või soodusmäär kehtestada. Tervishoiuteenuse osutajad ongi

eeltoodust lähtudes kehtestanud visiiditasu erinevalt: kas sihtrühmade kaupa, nagu lapsed ja pensionärid, tasumäärade järgi või teatud ajavahemike ulatuses – näiteks nii, et visiiditasu peab maksma üks kord kolme kuu jooksul või üks kord korduva visiidi korral.

Tervishoiuteenuse osutajatel on seega võimalik arvestada konkreetseid olusid ning kehtestada kindlustatud isikutele seadusega võrreldes soodsamad tingimused. Toon teile siinkohal mõned näited praegusest olukorrast. Tallinna Linnavalitsus tasub Tallinnale kuuluvatele haiglatele laste visiiditasude eest. 2016. aasta eelarves oli laste visiiditasudest vabastamise summa 215 000 eurot. Tartu Linnavalitsus tasub visiiditasu Tartu Ülikooli Kliinikumile oma linna laste eest vanuses 0–19 aastat. Osa tervishoiuteenuse osutajaid on kehtestanud lastele visiiditasu piirmäärast aga hoopis madalamad määrad. Näiteks, Ida-Viru Keskhaiglas on kuni 17-aastastele visiiditasu määraks 5 euro asemel 1 euro ja 50 senti, Narva Haiglas on kuni 18-aastaste visiiditasu 2 eurot ja 50 senti. Mõned tervishoiuteenuse osutajad on aga vabastanud patsiendi visiiditasu maksmisest hoopis diagnoosipõhiselt (nt dialüüsiravi) või kui patsiendile on määratud puue (Pärnu Haigla).

Kehtiv seadus on paindlik ja jätab teenuseosutajatele valikuvabaduse. Kuid sellega oleme olukorras, kus me kohtleme oma lapsi, keda meil on tegelikult niigi vähe, ebavõrdselt, sest visiiditasu maksmise kohustus või mittemaksmine sõltub lapse elukohast ja teenuse saamise kohast. Ma olen täiesti kindel ja veendunud selles, et me peame kohtlema kõiki lapsi ühetaoliselt ja võrdselt, olenemata sellest, kuhu on keegi sisse kirjutatud või kus ta peab teenust saama. Meie vabariigi põhiseadusest ja selle §-st 28 lähtudes on igaühel õigus tervise kaitsele. Seaduses rõhutatakse, et puuetega inimesed on riigi ja kohalike omavalitsuste erilise hoole all. Lisaks täpsustatakse põhiseaduse kommenteeritud väljaandes, et välistatud ei ole tervise teenuse osalise rahastamise kohustuse inimesele jätmine, kuid teenuse eest inimeselt võetava tasu suurus peab tagama inimesele teenuse majandusliku kättesaadavuse.

Meie ettepanek on vabastada visiiditasust just puudega lapsed alates teisest eluaastast. Selles sihtgrupis olevad lapsed vajavad teenuseid tunduvalt suuremal määral kui eakaaslased. Peale selle on neil palju suuremad lisakulud, mis tulenevad erivajadusest, puudest, mida tavalastel ei ole. 2016. aasta seisuga on Eestis üle 12 000 lapse, kellele on määratud puude raskusaste. Kõige levinuma puude määramise põhjusena on toodud nn muu puue või liitpuue. Mis see muu puue on? Muu puue tuleneb lapse haigusest või terviseprobleemist. Toon mõned enim levinud põhjused: astma, sünnitraumadest tulenevad terviserikked, epilepsia, diabeet, lihaskonna haigused jne. Seega, need lapsed vajavadki enam tervishoiuteenuseid.

Lisakulud tulevad sellest, et neil peredel on enamasti vaja rohkem raviteenuseid, rohkem taastusravi, ravimeid, abivahendeid, sotsiaalteenuseid. Tihti vajavad puudega lapsed tavalastest enam just nimelt tervishoiuteenuseid. Teisalt on puudega laste pered raskemas sotsiaal-majanduslikus olukorras, nii et 5-eurone visiiditasu võib saada tervishoiuteenuse tarbimisel takistuseks. Eeltoodust lähtuvalt ei saa pidada mõistlikuks ega ka põhjendatuks olukorda, kus haiglad teenivad lisatulu puudega lastele osutatavate teenuste pealt, nõudes puudega laste vanematelt lisatasu.

Loomulikult kaalusime ka alternatiivseid variante. Üks variant oleks see, kui osaliselt kompenseeriks sellist olukorda vanemate võimalus ja ka õigus pöörduda kohaliku omavalitsuse poole, näiteks toimetulekutoetuse taotlemiseks või ka täiendava sotsiaaltoetuse saamiseks sotsiaalhoolekande seaduses sätestatud tingimustel. Kuid kohaliku omavalitsuse poole saab perekond pöörduda tagantjärele, tehes vastava taotluse, st siis, kui kulu on juba tehtud. Seega pole tegemist operatiivse lahendusega ootamatus olukorras. Vähetähtis ei ole viimase variandi puhul ka see, et 5-eurose visiiditasu tagasinõudmisega me suurendaksime olulisel määral kohalike omavalitsuste halduskoormust. Seda aga ei saa pidada mõistlikuks. Raske ja sügava puudega laste vabastamine visiiditasust on põhimõtte küsimus. Riik saab siin näidata head tahet ja mõistmist. Sellega me anname tegelikult väga selge sõnumi: puudega laste vanemate muret on kuulda võetud ja mõistetud. Ennetan mõnda küsimust. Te tahate kindlasti teada, mis see kõik maksma läheb. Tervishoiustatistika eraldi puuetega laste visiitide kohta kahjuks ei koguta. Infot kogutakse kõigi patsientide kohta eraldi vanuses 0–14 aastat ning 15-aastased ja vanemad. Samuti ei koguta statistikat makstud visiiditasude kohta. Visiiditasu on statistikas esitatud koos tasuliste teenustega. Mis need tasulised teenused on? Voodipäevatasu haiglas, mida võib küsida kuni 25 eurot ühe juhtumi kohta, või siis voodipäevatasu iseseisvas statsionaarses öendusalas, kus päevatasu on 9 eurot ja 75 senti. Siinkohal on hea tuua näide, et Põhja-Eesti Regionaalhaigla on jällegi teinud erandi ning vabastanud nendest nn lisatasudest alla 18-aastased lapsed, samuti puudega ja psüühikahäirega inimesed.

Võib eeldada, et puuetega laste eest makstud visiiditasu moodustab äriühingute kogutud lisatasust

väikese osa, kuid täpset suurust pole kahjuks võimalik öelda. Kokku moodustavad visiiditasu ja voodipäevatasu haiglavõrgu arengukava haiglatel Eesti Haigekassalt saadud tuludest 2–3%, piirkondlikel haiglatel jääb see aga alla 1%. Olen kuulnud ka arvutustest, mille järgi see võiks olla suurusjärgus 100 000 eurot aastas, aga kindlaid arve ei ole kahjuks kuskilt võtta. Eriarstiabi teenuse osutajate eelarve ei kannata seega puudega laste visiiditasu kaotamisel märkimisväärselt, samas on sellel aga suur tähendus puuetega laste peredele. Peale selle tähendab tehtav muudatus ka poliitilist survet haiglate nõukogudele vabastuste kehtestamisel ja valikute langetamisel.

Vabaerakonna fraktsiooni nimel avaldan lootust, et kõik erakonnad on valmis eelnõu toetama, seda enam, et muudatus ei puuduta otseselt riigieelarvet ega ka meie väga kriitilise tähelepanu all olnud haigekassa eelarvet. Muudatuse mõju haiglatele on vähene, kuid puudega laste peredele suur. See tagab ka vaeses peres kasvavatele puudega lastele eriarstiabi kättesaadavuse lähtuvalt vajadusest, mitte sellest, milline on pere majanduslik toimetulek. Aitäh!

### **12:34 Esimees Eiki Nestor**

Kas eelnõu algataja ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Aitäh, Monika Haukanõmm! Sotsiaalkomisjoni nimel teeb ettekande Viktor Vassiljev. Palun!

### **12:34 Viktor Vassiljev**

Hea Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas seda küsimust ja otsustas, et tegemist on hea asjaga, millele on raske vastu vaielda. Komisjon otsustas teha ettepaneku võtta küsimus täiskogu päevakorda, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks kümme päeva ning tegi märkimisväärse otsuse: määrata ettekandjaks komisjoni liige Viktor Vassiljev ehk mina. Kõik otsused, kaasa arvatud viimane, tehti konsensuslikult. Rohkem polegi midagi öelda. Aitäh!

### **12:35 Esimees Eiki Nestor**

Kas ettekandjale on küsimusi? Ei ole. Aitäh! Avan läbirääkimised. Kõnesoove ei ole. Eelnõu 315 esimene lugemine on lõpetatud. Määrati muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 31. jaanuari kell 17.15.

---

## **3. 12:35 Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse, millega tugevdatakse parlamentaarset kontrolli, eelnõu (313 SE) esimene lugemine**

### **12:35 Esimees Eiki Nestor**

Järgmisena on päevakorras Eesti Vabaerakonna fraktsiooni algatatud Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmise seaduse, millega tugevdatakse parlamentaarset kontrolli, eelnõu 313 esimene lugemine. Algatajate ettekandja on Artur Talvik.

### **12:36 Artur Talvik**

Hea esimees! Head Riigikogu liikmed! Täna on teie ees esimesel lugemisel seaduseelnõu 313. Selle seaduseelnõu eesmärk või soov on tugevdada parlamentaarset järelevalvet ja parlamendi uurimiskomisjoni jõudu. See tuleneb konkreetsest praktikast, Tallinna Sadama uurimiskomisjoni tööst. Nimelt, olulised tunnistajad või rääkijad, keda me komisjoni ette kutsusime, lihtsalt ei tulnud kohale ja teatasid, et neid meie uurimiskomisjoni töö kui selline ei huvita.

Praegu on Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-s 23 sellisteks juhtudeks sätestatud, et väärteomenetluse korras võib ilmumata jätmise või dokumentide esitamata jätmise eest teha trahvi. Selle karistuse üle on Riigikogus käinud mitmeid vaidlusi, viimane neist 2015. aastal. Alati on jõutud selleni, et olgugi et selline trahvinõue on kehtivas seaduses sees, ei ole see tegelikult elluviidav. See tähendab seda, et ei ole selle karistuse menetlejat. Kohus võib küll väärteootsuse teha, aga kohus tahab, et oleks kohtueelne menetleja, kes selle asja ikkagi ära lahendaks. Seega, tegelikult ei ole Riigikogu uurimiskomisjonil ühtegi sellist mehhanismi, millega ta saaks sundida olulisi ütluste andjaid kohale tulema.

Meie oleme oma ettepanekus ehk kõnealuses seaduseelnõus toonud sisse kaks täiesti uut asja: esiteks, sunniraha ja teiseks, sundtoomise. Sunniraha on selline mõjutusvahend, mida praeguste seaduste järgi

ei kanta karistusregistrisse. Seda peetakse mõjutusvahendiks. Seega, selle seaduseelnõu järgi me annaks uurimiskomisjonile õiguse kasutada sunniraha mehhanismi. Aga seda saaks kasutada ainult nende suhtes, kes on olulise tähtsusega tunnistajad, st kelle ütlused on olulised, ja kes on korduvalt jätnud kohale tulemata või uurimiskomisjonile dokumendid esitamata. Mitteilumise näiteid võib tuua peaaegu kõikidest uurimiskomisjonidest, mida Riigikogus on tehtud. Hea näide Tallinna Sadama uurimiskomisjoni tegevusest on see, kuidas selle loo võtmeisikud Allan Kiil ja Ain Kaljurand teatasid oma advokaatide kaudu isegi peale korduvaid kutseid, et nad lihtsalt ei tule kohale. Ühe advokaadi käest saime kuulda isegi üsna üleolevaid seisukohti komisjoni suhtes. Kui ka sunniraha mehhanism ei mõju, siis oleme välja pakkunud, et kohtu kaudu – toonitan, kohtu kaudu – võiks uurimiskomisjon kasutada ka sunniviisilise kohaletoomise mehhanismi.

Nüüd, kaks asja on väga olulised parlamendi väärικuse tõstmiseks. Ma olen kuulnud ka siin kohapeal räägitavat sellest, et parlamendist on saanud justkui kummitempel – parlament on kaotanud oma väärικuse ja uhkuse. Palju olen kuulnud ka seda, et meie uurimiskomisjone võrreldakse näiteks Ameerika Ühendriikide Senati või Kongressi uurimiskomisjonide või alaliste komisjonidega, millel on uurimisõigus, ja öeldakse, et Kongressi uurimiskomisjonide ette ilmutakse lihtsalt seetõttu, et need on nii väärικad. Tegelikult need ütlejad lihtsalt ei tea seda, et ka Ameerika Ühendriikide Kongressis on terve hulk sunni- ja karistusmehhanisme selleks, kui inimene ignoreerib nõuet uurimiskomisjoni ette tulla. Samamoodi on Euroopa Liidus vähemalt 14 riigi parlamendi uurimiskomisjonil mitmel moel õigus kas karistada või mõjutada inimesi uurimiskomisjoni ette tulema. Eesti parlament on millegipärast loobunud sellest õigusest või, ütleme, õigus on olemas, aga see ei toimi. See on meie arvates vale. Meie eesmärk selle seadusega on, nagu ma juba ütlesin, tõsta parlamendi väärικust ja omaenda uhkustunnet. Sellega me ei anna parlamendile õigust õigust mõista. Parlament ei võta üle kohtu funktsioone, nagu on meile tihtipeale ette heidetud, justkui tahaksime me selle eelnõuga seda teha. See ei ole nii ja sellist kavatsust meil ei ole. Uurimiskomisjonid ei tegele otseselt kriminaalasjadega. See tähendab seda, et uurimiskomisjonid tegelevad asjadega, mis asuvad hallis tsoonis – jork-skeemidega, täitevvõimu kuritarvitamistega ja laiemalt üldse poliitilist kultuuri puudutavate asjadega. Uurimiskomisjoni tegevuse tulemusena ilmub raport, milles tehakse ettepanekuid, kuni sinnamaani välja, et võiks muuta seadusi või mõnda tegevust, et Eesti ühiskond, eelkõige Eesti riigi juhtimine, oleks demokraatlikum. Ühesõnaga, ma loodan, et te olete selle eelnõuga tutvunud ja lugenud läbi ka seletuskirja. Samuti loodan, et parlament toetab meie soovi parlamendi väärικust tõsta. Tänan!

## **12:45 Esimees Eiki Nestor**

Küsimused ettekandjale. Andres Herkel, palun!

## **12:46 Andres Herkel**

Aitäh, austatud esimees! Austatud ettekandja! Siin ettekandes kõlas ka see, et Tallinna Sadama uurimiskomisjoni puhul võtmeisikud eesotsas Allan Kiiliga lihtsalt teatasid advokaatide kaudu, et nad ei tule ja kõik. Kas meil on olemas ka selline kronoloogia, kes ja millistesse varasematesse komisjonidesse on tulemata jätnud ning milliste küsimuste puhul? Ja mis on võib-olla peatähtis – kas sa võiksid saalile seletada, mis juhtuks niisugusel juhul näiteks Ameerika Ühendriikides, näiteks Prantsusmaal, Saksamaal või ka meile lähemates riikides, kas või Lätis ja Leedus?

## **12:46 Artur Talvik**

Kronoloogia on täiesti olemas. Nagu Tallinna Sadama uurimiskomisjoni, jättis üks võtmeisik kohale tulemata ka VEB Fondi uurimiskomisjoni. Lindiskandaali või SIA uurimiskomisjoni ei tulnud kohale peategelane Edgar Savisaar. Näiteid on muidki. Eri riikides on see, kuidas öelda, mõjutamine või karistamine sellistel puhkudel täiesti erinev. Üldjuhul üritatakse sel puhul võtta kasutusele trahv, mõnes kohas ka Eesti mõistes sunnirahale vastav meetod. Kõige karmimad meetmed lähevad kuni kriminaalkaristusteni välja. Siin on kõlanud ka väiteid, et Eesti uurimiskomisjonis ei anta ütlusi vande all. Ühendriikide Senati uurimiskomisjonis näiteks on võimalik anda ütlusi ka ilma vandeta, aga kui sa annad valeütlusi, siis selle eest on võimalik sind karistada kuni 10 000-dollarilise trahvi või kuni viieaastase vanglakaristusega. Nii et karistused on päris suured.

Ma toonitan veel, et meie ei käsita seda karistusena, vaid pigem mõjutusvahendina. Sunniraha on Eestis asi, mis ei ole karistusregistris, st neid inimesi ei kantaks, vähemalt sunniraha korral, isegi karistusregistrisse.

**12:48 Esimees Eiki Nestor**

Heljo Pikhof, palun!

**12:49 Heljo Pikhof**

Austatud ettekandja! Kõigepealt ütlen, et Eestis on võimude lahususe printsiip. Kui mina juristina selle eelnõu seletuskirja loen, tuleb sealt selgelt välja, et te soovite anda sellele komisjonile Eestis justkui ülemvõimu, ühendades ühelt poolt uurimisorganite ja prokuratuuri ülesanded – seda küll võib-olla mitte kriminaalmenetluse raames – ja teiselt poolt kohtumõistmise. Ma ei kujuta küll päris hästi ette, et Riigikogu uurimiskomisjoni hakatakse inimesi tooma käed raudus, tapiga. Kuidas te seda kõike ette kujutate? Riigikogu ette tuleb politseiauto, kus on inimene, käed raudus, kes tuuakse uurimiskomisjoni – kas nii või?

**12:49 Artur Talvik**

Täna küsimuse eest! Selline arusaamine, et me võimude lahususe printsiipi rikume, ei ole kindlasti õige.

**12:49 Esimees Eiki Nestor**

On küll!

**12:49 Artur Talvik**

Põhiseaduse paragrahv, see on vist 68, kui ma õigesti mäletan, määratleb Riigikogu funktsioonid. Riigikogu üks ilmselgeid funktsioone on parlamentaarne järelevalve. See, millega uurimiskomisjon tegeleb, on parlamentaarse järelevalvega tegelemine. Nagu ma ka oma kõnes ütlesin, selle tulemusena tuleb välja raport, mitte kohtuotsus. Me ei mõista õigust nende inimeste üle, vaid anname välja raporti, kus me teeme ühe või teise tegevuse muutmiseks ettepanekuid, kuni sinnamaani välja, et me võime teha ettepanekuid seaduste muutmiseks. Sunniviisil kohaletoomine on üliäärmuslik meetod. Enne seda on sunniraha. Sundtoomine on alles täiesti viimases järjekorras kasutusele võetav meetod. Ning see puudutab ainult arutatava teema võtmetunnistajaid, üliolulisi tunnistajaid. Me ei hakka igat inimest või, ma ei tea, igat poliitikut jõuga kohale tooma. Mina olen endiselt veendumusel, et võimude lahususe printsiipi sellega kindlasti ei rikuta.

**12:51 Esimees Eiki Nestor**

Vabandust, Riigikogu! Jaanus Marrandi, palun!

**12:51 Jaanus Marrandi**

Täna! Ka mul on samalaadne küsimus nagu Heljo Pikhofil. Ega sellele väga teistmoodi läheneda ju ei saagi. Eri riikidel on erisugused traditsioonid ja erinev seadusandlik ruum. Eesti tavasse, praktikasse ja seadusandlikku ruumi tegelikult päris kindlasti ei mahu niisugune parlamendi uurimiskomisjon, kuhu inimesed tuuakse kohale sunniviisil, niimoodi vägivaldselt. See ei suurenda küll ei demokraatiat ega ka parlamendi väarikust. Kindlasti on väga paljudel inimestel lihtne arusaam, et sina kui uurimiskomisjonide fänn ilmselgelt soovid selle komisjoni tegevust näidata hästi tähtsana. Aga igal juhul see viib selleni, et korraga on tegemist nii uurimise kui ka kohtumõistmisega, milleks see komisjon tõepoolest ette nähtud ei ole. Kuidas sina üldse saad aru erinevusest uurimiskomisjoni tegevuse ja kriminaaluurimise põhimõtte vahel?

**12:52 Artur Talvik**

Ma olen juba mitu korda öelnud, aga ütlen veel kord: uurimiskomisjoni tegevus ei ole õigusemõistmine. Uurimiskomisjoni tegevuse tulemusena tuleb välja raport, milles tehakse ettepanekuid täitevvõimule, seadusandlikule võimule ning ettepanekuid üldise poliitilise kultuuri muutmiseks. Kui rääkida poliitilisest traditsioonist, siis kas sa, Jaanus, tõesti tahad öelda, et meie poliitilise traditsiooni osa võiks olla parlamenditöö nõrgendamine või Riigikogu kui kummitempli staatuse süvendamine? Me oleme selle vastu. Põhimõtteliselt tegelemegi sellega, et me otsime jõudu, millega süvendada lugupidamist parlamendi kui institutsiooni vastu. Lugupidamine ei tule läbi selle, et kõiki inimesi tuuakse käeraudades siia, see on muidugi utreeritud tõlgendus. Kui sa väga hoolega seda eelnõu loed, siis näed,

et sundtoomine on üliäärmuslik meetod, mida kasutatakse üliharvadel juhtudel. Seda saab kasutada kohtu abiga, mitte nii, et meie siin otsustame. Kohus teeb selle otsuse, kas on õigustatud ühte või teist inimest tuua sundkorras siia või mitte. Parlament seda ei otsusta. Meie ei ole selles mõttes kohtumõistjad, palun saage sellest aru!

#### **12:54 Esimees Eiki Nestor**

Helmut Hallemaa, palun!

#### **12:54 Helmut Hallemaa**

Aitäh, Riigikogu esimees! Hea ettekandja! Ma olen sinuga täiesti nõus – Riigikogu ja Riigikogu komisjonide rolli, kaasa arvatud uurimiskomisjonide rolli, väarikust ja mõju tuleb suurendada. Aga siin tekib küsimus, kas me tõesti oleme rakendanud juba kõiki võimalikke samme ja meetodeid, et me peame hakkama nii olulisi põhiseaduslikke õigusi piirama sundtoomise näol. Mu küsimus puudutab seda, et teie eelnõu esitajatena olete sinna sisse kirjutanud, et sundtoomine korraldatakse kriminaalmenetluse seadustiku abiga. Põhjendus oli komisjonis see, et kuna see on juba seal olemas. Me paneme koos suurte kurjategijate ja kriminaalidega samasse ritta Riigikogu komisjoni, kus sedasama asja rakendatakse, lihtsalt ühe lisareana. Kuidas sa suhtud sellesse? Siin öeldi, et sa oled uurimiskomisjonide fänn, aga ühiskonnas oled sa tuntud ka kui vabaühiskonna esindaja.

#### **12:55 Artur Talvik**

See on hea küsimus. Me oleme ka suured ühiskonna ülereguleerimise vastased. Seetõttu me leidsime, et ei ole mõtet teha järjekordset seaduspunkti, vaid kasutame ära olemasolevad kolm seaduspunkti, kuhu me need laused lisaksime. See oli eesmärk ausalt öeldes. Kui see tõesti silma riivab ja kui sa näed mingisugust teist kohta, kuhu see muudatus võiks minna, siis ma loodan, et peale seda, kui see seaduseelnõu menetlusse jääb, sa ka sellekohase muudatusettepaneku teed.

#### **12:56 Esimees Eiki Nestor**

Mihhail Stalnuhhin, palun!

#### **12:56 Mihhail Stalnuhhin**

Aitäh, härra esimees! Lugupeetud Artur, mis sa arvad, kas seda eelnõu annaks ka loominguliselt kuidagi edasi arendada? Miks ainult neid karistada, kes peavad komisjoni tulema? Maailmas on ka teistmoodi kogemusi. Brasiilias on näiteks tohutu trahv, kui inimene ei tule valimistele valima. Läti Seimis ma nägin, kuidas rahanduskomisjonis panid Seimi liikmed allkirja. Küsisin, mida nad seal alla kirjutavad. Selgus, et kui nad allkirja ei pane, siis see tähendab, et neid ei olnud kohal ja siis võetakse neil palgast maha. Praegust saali vaadates võiks öelda, et see mõjutaks võib-olla kuidagi värskendavalt ühiskonda. Nii valijad kui ka Riigikogu liikmed saaksid lisakohustusi – ühed peavad valima ja teised peavad siin saalis istuma. Kui ei istu, siis kohtu kaudu las tuuakse nad siia kohale.

#### **12:57 Artur Talvik**

Jah, see oli sul tore võrdlus. Euroopa Parlamendis on ka istungitasu. Minu mäletamist mööda ennesõjaaegses Eestis oli ka istungitasu – kui sa istungile ei tulnud, siis sa tasu ei saanud. Selliseid meetodeid, n-ö sunnimehhanisme on kasutatud ka parlamendiliikmete puhul. Aga veel kord, meie sunnimehhanismid on äärmuslikud ja lähevad käiku sellisel puhul, kui takistatakse oluliselt komisjoni tegevust: kui ei anta ütlusi, ei tulla kohale või ei anta dokumente. Need ei ole igapäevased vahendid, vaid kasutatavad üksnes äärmuslikel juhtudel. Ka meie komisjonis käis ikkagi väga palju inimesi ütlusi andmas ja enamik ei näinud selles probleemi, et kohale tulla. Ainult kolme inimesega oli probleeme, kaks neist üldse ei ilmunudki kohale. Ma toonitan veel kord, et sundtoomist saab rakendada ainult kohtuotsusega. Mitte nii, et parlamendi uurimiskomisjon ise otsustab, et nüüd hakkame sellel või teisel käsi väänama.

#### **12:58 Esimees Eiki Nestor**

Barbi Pilvre, palun!

**12:58 Barbi Pilvre**

Aitäh! Hea ettekandja! Minu tähelepanu pälvis samuti sundtoomine. Siin loetleti hulk komisjone, nagu ekspertiisiasutus, prokuratuur, kohus. Millisele asutusele sellest loetelust on Riigikogu uurimiskomisjon kavandatava eelnõu mõttes kõige lähedasem – kas kohtule, ekspertiisiasutusele või prokuratuurile?

**12:59 Artur Talvik**

Riigikogu uurimiskomisjon ei ole ühelegi neist lähedane. Meie komisjoni töö on parlamentaarse järelevalve mehhanism. Mitte keegi teine ei saa teostada parlamentaarset järelevalvet, seda saab teostada ainult parlament. Ja nii ongi. See ongi mu vastus.

**12:59 Esimees Eiki Nestor**

Austatud Riigikogu! Tööaja lõpuni on 14 sekundit. Parlamentaarset järelevalvet sundtoomise korras saame edasi arutada homme. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 13.